

OTDK – dolgozat

Barta Eszter

BA

2013

A közgazdasági felsőoktatás vállalati megítélése Magyarországon

*

Teaching economics in Hungarian higher education:
the perception of companies

A kézirat lezárása: 2012. december 27.

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS.....	1.
1.FEJEZET	6.
A közgazdasági felsőoktatás aktuális helyzete Magyarországon	6.
2.FEJEZET	10.
A kutatás eredményei	10.
2.1. A felsőoktatásban résztvevők megítélése	11.
2.2. A közgazdászképzés megítélése	14.
2.3. A válaszadást befolyásoló egyes tényezők vizsgálata	19.
ÖSSZEFOGLALÁS.....	25.
IRODALOMJEGYZÉK	
MELLÉKLETEK	

ÁBRÁK JEGYZÉKE

- 1.ábra:** A végzett hallgatókra vonatkozó állításokra adott pontszámok átlagai 11.o.
- 2.ábra:** A felsőoktatásban végzett hallgatókra vonatkozó állítások a kérdőív típusa szerint 12.o.
- 3.ábra:** A végzett hallgatókra vonatkozó állítások átlagai a kitöltés módja szerint 13.o.
- 4.ábra:** A közgazdászokra vonatkozó állításokra adott pontok átlagai 15.o.
- 5.ábra:** A közgazdászokra vonatkozó állítások átlagai a kérdőív típusa szerint 16.o.
- 6.ábra:** A jövőbeli erősebb készségek fontosságának megítélése 17.o.
- 7.ábra:** A jövőbeli erősebb készségek fontosságának megítélése a kérdőív típusa szerint 18.o.
- 8.ábra:** A helyi főiskolán végzett közgazdászokra vonatkozó állítások átlagai a cégek telephelye szerint 19.o.
- 9.ábra:** Általában a közgazdászokra vonatkozó állítások átlagai a cégek telephelye szerint 20.o.
- 10.ábra:** A megyén belüli cégek válaszai a kérdőívek típusa szerint 21.o.
- 11.ábra:** Amennyiben a cégnek szüksége volna friss diplomás közgazdász munkatársra, milyen sorrendben venné fel az egyes főiskolákon végzett közgazdászokat (alapképzés-BA)? 22.o.

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

- 1.táblázat:** Kereset és a foglalkoztatottak aránya tudományterületek szerint, 2010 8.o.
- 2.táblázat:** Legnépszerűbb szakok, nappali munkarend, minden finanszírozási forma; első helyes jelentkezések, 2012. általános eljárás 9.o.
- 3.táblázat:** Került-e már a cég kapcsolatba a helyi főiskolán végzett munkatárssal és hányadik helyen jelölte a rangsorban a főiskolát 23.o.

BEVEZETÉS

Végzős közgazdász hallgatóként kiemelkedő fontosságúnak tartom a magyarországi közgazdászképzés és a végzett közgazdászok megítélésének vizsgálatát. Tudomásom szerint e témakörben az elmúlt időszakban nem készült tanulmány vagy kutatás, ugyanakkor a felsőoktatás átalakítása kapcsán megismert tervek miatt a hasonló vizsgálatok időszerűek, hiszen napjainkban a közgazdászok illetve a közgazdász szakma jó hírét is veszélyeztethetik a leegyszerűsítő megfogalmazások. „A közgazdaságtan rendkívül hasznos, mint a közgazdászok foglalkoztatásának egy formája.” – mondta egyszer ironikusan *John Kenneth Galbraith*.¹ Ha a politikusokra a társadalmi mozgásokat jelző lakmuspapírként tekintünk – a 2008-ban kezdődő és napjainkban is tartó gazdasági válság kedvezőtlenül hatott a közvélekedésre a szakmáról – „A válság hatására rengeteg emberben felmerül a kérdés, miért nem látták előre a közgazdászok az eseményeket, vagy ha látták, miért nem tettek ellene? ... a közgazdász-társadalom képtelen volt előre jelezni, illetve bekövetkezése után gyorsan és fájdalommentesen megoldani a válságot” (TÖKÉS [2009], 200.o.) Továbbá a közgazdászokról gyakran olvashatunk és hallhatunk olyan jelzőket, hogy haszontalanok, folyton beszélnek, de nem csinálnak semmit, és ami talán a leginkább szembetűnő jelző, hogy politikailag nem függetlenek.

A közgazdászokkal szemben támasztott elvárások magasak és egyáltalán nem mutatnak egységes képet: míg a vállalatok inkább *gyakorlatias szakembereket* keresnek, addig a társadalmi elvárások ezen túlmennek, az *ideális közgazdász* egyszerre gyakorlatias és széles körű társadalomtudományi ismeretekkel is rendelkezik. *Kozenkow Judit* és *Németh András* [2009] cikkükben jól összegzik a problémát: „Fel kell tenni a kérdést: mi a közgazdaságtani oktatás célja. Kellő számú szakember képzése a vállalatok, bankok stb. számára, vagy értelmiség, társadalmi elit kinevelése? a hangsúlyok nagyon fontosak. Az üzleti szféra – úgy tűnik – nem eléggé érdekelt abban, hogy a közgazdászok komoly társadalmi ismereteket szerezzenek, annak ellenére, hogy az erősebb társadalomtudományi ismeretekkel rendelkezők valószínűleg szakembernek is jobbak lennének.” (i. m. 219. o.)

A szerzőpáros úgy gondolja, hogy a társadalomismereti tárgyak, úgy mint a szociológia, politológia, gazdaságpolitika, segítenek a gondolkodóképesség és kreativitás fejlődésében.

¹ John Kenneth Galbraith kanadai származású amerikai közgazdász. Keynes iskolájának a híve, a XX. század második felének talán legismertebb közgazdásza.

Cikkünkben azt is megemlíti, hogy a közgazdaságtan oktatási szerkezetében a Bologna-folyamat miatt bekövetkező változások kiszorították az elméleti alapozó tantárgyakat, helyüket inkább a gyakorlatiasabb oktatás vette át. Mivel a képzési idő a korábbi 5 illetve 4 évről 3 évre csökkent, a zsúfolt tanrendben már nem jut idő az elméleti ismeretek mélyebb áttekintésére, így azok szemléletformáló ereje is jelentősen csökkent. *Szakolczai György* [2006] Sárkány Péter egy korábbi cikkére² adott válaszában ezt írja:

„ Szerintem a legteljesebb mértékben egyet kell érteni annak a „téves képzet”-nek a helytelenítésével is, hogy „a bachelor képzést nyújtó intézményeknek csak gyakorlati ismereteket kell nyújtaniuk, és a master képzésben van igazán helye az elméleti tantárgyaknak”. Éppen ellenkezőleg, ezek az általános áttekintést adó és megalapozó jellegű tantárgyak a bachelor szintű képzés első két évébe illenek, ugyanis a gyakorlati tárgyak anyaga „megfelelő alapok nélkül nem áll meg, vagy bizonytalanná válik”” (i. m. 55.o.) Az említett dilemma inkább oktatásmódszertan jellegű, de a szerző nem elhanyagolható kérdéseket taglal.

A fentiek alapján felmerül a kérdés: Mire is jók a közgazdászok, és egyáltalán mit csinál egy közgazdász? Egy jó közgazdász rendszerben gondolkodik, elemez, előrejelez, valós választási helyzeteket vázol, és mindezt komplex gondolkodásmóddal teszi. „A közgazdászok fontos feladata, – legyen szó gazdaságpolitikusokról, elméleti szakemberekről vagy vállalati szinten tevékenykedőkről – hogy felkutassák a lehetőségeket és eltávolítsák az akadályokat ... A technológiai innováció képes kitolni a termelés határait, de a közgazdászok segítenek megtalálni, mely területeken marad el a gazdaság a potenciális teljesítményétől, és rámutatnak ennek okára. Változtatásokat javasolnak, hogy az adott keretek között minél hatékonyabban működhessen a gazdaság.” (GICZI – KISS [2009], 252.o.). Ezzel szemben az átlagember véleménye könnyen az lehet, hogy a közgazdászok sok pénzt keresnek, általában könnyen kerülnek vezető pozícióba, egy irodában ülnek és papírmunkát végeznek.

Tehát a közgazdászokkal szemben támasztott elvárások – a nézőpontok függvényében –igen változatosak. Mindezek arra sarkalltak, hogy megvizsgáljam: valójában milyen a vállalatok, mint potenciális munkaadók véleménye a magyarországi felsőoktatásban végzett közgazdászokról? A kérdés további kérdéseket vet fel, melyek a kutatás kulcskérdéseivé váltak, mégpedig: A végzett közgazdászok rendelkeznek-e azokkal a kompetenciákkal, amelyeket a vállalatok tőlük elvárnának? Van-e különbség általában a közgazdászok

² A korábbi cikk: Sárkány Péter: Gondolatok és kiutak. A közgazdaságtan oktatása (Vezetéstudomány, 2006. 1. sz., 48-55. old.)

megítélése, illetve egy konkrét képzőhely kibocsátott közgazdászainak megítélése között? (azaz: rosszabb-e a közvélekedés, ha nem azonosítjuk be a képzési helyet?) Milyen hiányosságok tapasztalhatók a versenyszférában elhelyezkedő közgazdászok esetében? Ha szisztematikusan kutatjuk a fenti kérdéseket, a válaszok széles körű elemzésre, és egy induló helyzet rögzítésére adnak lehetőséget, ami igen hasznosnak bizonyulhat a jövőben.

Az imént ismertetett gondolatok, kérdések és dilemmák először is szükségessé tették a témában fellelhető szakirodalom tanulmányozását – ez azonban nem bizonyult könnyű feladatnak. A témával foglalkozó elméleti tanulmányok köre sem túl széles, de gyakorlati jellegű megközelítést még kevesebbet sikerült találnom. A közgazdasági felsőoktatással kapcsolatos statisztikák fellelhetők az egyes felvételi információs portálokon, diplomás pályakövetési tanulmányokban. A felsőoktatás tervezett átalakításairól szóló tanulmányok és internetes cikkek esetében számolnom kellett a hozzájuk társuló politikai töltettel, melyek nehezítik a téma objektív vizsgálatát.

Kezdő kutatóként elvesztem volna *Earl Babbie A társadalomtudományi kutatás gyakorlata* című könyvének tanulmányozása nélkül. Már a könyv elején magamra ismertem, hiszen *Babbie* (1995) a kutatás indítékaival kapcsolatosan megfogalmazza, hogy előfordulhat, hogy egy kutató egy bizonyos téma iránt érdeklődik, de világos elképzelése még nincs arról, hogy a változók között milyen kapcsolat várható. Hasonló cipőben jártam én is: a kutatás elején az ok-okozati viszonyok egyáltalán nem voltak világosak, viszont ezzel egy időben egy szemináriumi munka keretében viszonylag könnyen körvonalazódtak a kutatás főbb kérdései és a hipotézisek, továbbá a vizsgálathoz szükséges technikai eszközök köre és a semmiképp sem elhanyagolható kapcsolati tőke. Meg kell említenem, hogy a kutatás alapötlete tanáraimtól származik, és hallgatótársaimnak is köszönettel tartozom, mert segítettek a kérdőívek fejlesztésében és a téma alapötletének továbbgondolásában.

A kutatás tárgya a magyarországi felsőoktatásban végzett közgazdászok vállalati megítélése. Egy rendkívül összetett vizsgálatról van szó, melyet számos tényező befolyásolhat, és amely rengeteg kérdést vet fel. A kérdések körét azonban le kell szűkíteni, így dolgozatom alapjául a következő központi kérdések szolgálnak:

1. Milyen általában a magyarországi felsőoktatásban végzettek megítélése?
2. Milyen a magyarországi felsőoktatásban végzett közgazdászok megítélése?

3. Mi történik akkor, ha nem általánosságban beszélünk a közgazdászokról, hanem egy konkrét felsőoktatási intézmény végzett közgazdászainak megítélését vizsgáljuk – azaz kedvezőtlenebb a megítélésük, ha nem azonosítjuk be a képzési helyet?

4. Melyek azok a tényezők, melyek hozzájárulnak ahhoz, hogy egy adott főiskola kibocsátott közgazdászainak megítélése kedvezőbb legyen az általában vett közgazdászok megítélésénél?

A fenti kérdések megválaszolásához segítőkész tanárok és hallgatótársak segítségével kérdőívek születtek – két, egymástól kismértékben eltérő kérdőívre volt szükség (A és B változat), éppen a kutatás komplexitása miatt. Mivel össze kívánom hasonlítani az általában vett közgazdászokat egy konkrét főiskola közgazdászaival, így a kérdőívek egy kérdésben különböznek: az egyik változatban a magyarországi közgazdászokra kérdezek, míg a másikban az adott főiskola közgazdászaira. A két kérdést nem tehettem fel egymás után egy kérdőívben az eredmények torzítatlansága miatt, tehát egy kontroll csoportos vizsgálatról van szó – hasonló a helyzet ahhoz a kísérlethez, mint amikor a betegek egyik csoportja placebo-t kap.³ A kérdőívek e kismértékű eltérése széles körű elemzésre ad lehetőséget.

A kérdőívek összeállításánál az volt a cél, hogy a kitöltetésük lehetővé tegye a fent említett kérdések megválaszolását és a felállított hipotézisek alátámasztását.

A kutatás során az alábbi hipotézisek igazolása volt a célom:

H1: A felsőoktatásban végzettek megítélése egyforma mindkét kérdőív típust kitöltők körében.

H2: Az általában vett közgazdászok megítélése kedvezőtlenebb, mintha egy konkrét felsőoktatási intézmény közgazdászaikról beszélünk. Tehát ha a közgazdászt „helyhez kötjük”, kedvezőbb válaszokat kapunk.

H3: Egy adott felsőoktatási intézménnyel bármilyen módon kapcsolatba kerülő vállalkozások kedvezőbben ítélik meg az intézmény kibocsátott közgazdászait, mint más cégek.

³ Amikor klinikai kísérleteket hajtanak végre, a résztvevők egyik fele gyakran kap placebo-t. A placebo egy olyan gyógyszer, mely nem tartalmaz aktív hatóanyagot, vagy nincs semmilyen fiziológiai hatása. Azok, akik a placebo-t kapják az úgynevezett „kontroll csoportba” tartoznak és úgy is említik őket, mint a „kontrollok”.

A kérdőívek kitöltésére számos lehetőségem volt, ezek közül az online és a személyes formát választottam. A személyes kitöltés során hallgatótársaim és jómagam is vállalkozásokat kerestünk fel, és egy ott dolgozó – lehetőleg vezető beosztású – személlyel kitöltettük a kérdőívet. A megkeresés ilyen formában egyáltalán nem volt könnyű feladat, a vállalkozások nem mindig voltak segítőkészek, sokszor időhiányra hivatkozva kibújtak a kérdőív kitöltése alól. Ezzel egy időben egy online kérdőívkészítő felületet vettem segítségül, mellyel a kérdőívek feltöltése után jelentősen könnyebbé vált a dolgom.

A vállalkozások egyik felének elérésében a helyi megyében működő Iparkamara nyújtott segítséget, a megyén kívüli cégek elérése pedig személyes illetve egyéni e-mailes megkeresés útján történt, hallgatótársaim segítségére ebben a formában is számíthattam. A mintát tekintve tehát elmondható, hogy a kitöltők között vannak a helyi megyén belüli, és a megyén kívüli cégek – ez az elemzés során igen fontos szempont lesz.

Meggyőződésem, hogy az eredményeket befolyásolhatják a már említett helyhez kötöttség egyes tényezői, ezért a mintaátlagok összehasonlítására a statisztikai módszerek közül a kétmintás t-próbát, ahol pedig az előzetesen elvégzett f - próba ezt nem tette lehetővé, ott a d - próbát alkalmaztam. ⁴ A kétmintás t-próbán kívül egyszerűbb statisztikai számítások is szükségesek voltak, úgy mint az átlag és megoszlás számítása.

A dolgozat szerkezete a következőképpen épül fel: az első fejezetben a magyarországi gazdasági felsőoktatás aktuális helyzetét vázolom fel, a második fejezetben pedig ismertetem a kutatás során kapott eredményeket: milyen a magyarországi felsőoktatás és a magyarországi közgazdasági felsőoktatás vállalati megítélése? Milyen kép él a cégekben a végzett közgazdászokról akkor, ha általánosságban beszélünk róluk, és milyen akkor, ha azonosítjuk őket egy adott felsőoktatási intézmény végzett hallgatóival? A harmadik kérdés pedig, hogy mennyire befolyásolja a válaszadást, ha a közgazdászt helyhez kötjük, mégpedig oda, ahol a vállalkozások is találhatóak. A dolgozat lezárásaként összefoglalom az eredményeket illetve megállapítom, hogy az egyes hipotéziseket sikerült-e alátámasztanom. A dolgozat felépítése igazodik a megfogalmazott hipotézisek sorrendjéhez.

⁴ A szignifikancia szint minden számításnál 0,05.

1.FEJEZET

A KÖZGAZDASÁGI FELSOÓKTATÁS AKTUÁLIS HELYZETE MAGYARORSZÁGON

Még napjainkban is gyakran tapasztalhatjuk a közszférában és az üzleti életben egyaránt, hogy nincs pontosan tisztázva, mit is értünk közgazdasági oktatáson. *Marinovich Endre* [2005] a gazdasági felsőoktatásról szóló cikkében jól összegzi, hogy korábban nem volt lényeges különbség a makrogazdasági irányításban vagy a mikrogazdaságban (vállalati szférában) dolgozó szakemberek képzése között. Az egyes szakterületeken esetleg megjelentek a gazdasági ágazatok speciális képzési területei, ezáltal lehetett valaki ipar-, agrár-, belkereskedelmi vagy külkereskedelmi szakon végzett közgazdász. Éppen ezért nem jelent meg egyértelműen sem a tudományos életben, sem a mindennapi szóhasználatban az a világtendencia, amely a gazdasági képzést két alapvető területre, a közgazdasági és az üzleti szférára osztja.

Néhány évvel ezelőtt a felsőoktatás – így a gazdasági felsőoktatás – szerkezetét egységesítették, így hazánkban is az angolszász mintát alapul véve a Bologna-rendszer lett irányadó a felsőoktatásban. Ennek két illetve három fokozatát különböztetjük meg:

- Bachelor (BA.; BSc) : felsőfokú alapképzés
- Master (MA.; MSc) : mesterképzés
- Doktor (PhD) : doktori képzés

„A közgazdász szakképzés alapja, lényege ilyen módon a három – vagy négyéves, piacképes BSc. BA fokozat elérése. A gazdasági felsőoktatásba jelentkezők az ilyen szakokon kezdik meg tanulmányaikat, s a többségük ezzel is fejezi be (a bármikori automatikus továbbtanulás lehetőségével).” (IVÁNYI [2002],6.o.)

„Önálló képzési területként szerepel a *gazdaságtudomány*, ennek két képzési területe a *közgazdasági* és az *üzleti*. Megjelent tehát végre a szakma által már régen várt elkülönítés a két képzési terület között”. (MARINOVICH [2005], 3.o.) A szerző a cikkében ismerteti, hogy az egyes képzési területek mely szakokat foglalják magukba, illetve kitér a szerinte a felsőoktatás átalakításából eredő problémákra is:

A közgazdasági képzési ág három alapszakon indít oktatást: alkalmazott közgazdaságtan, gazdaságelemzés és közgazdasági szakokon. Az üzleti képzési ágon a felsőoktatási intézmények által indítható hét alapszak a következő: gazdálkodási és menedzsment, kereskedelem és marketing, emberi erőforrások, nemzetközi gazdálkodás, pénzügy és számvitel, turizmus-vendéglátás és üzleti szakoktató. A képesítési és kimeneteli követelmények azt tükrözik, hogy a korábbiakhoz képest az egyetemek oktatási rendje is gyakorlatiasabbá vált, ez eddig a főiskolák feladata volt. A változások egyfelől közelítették egymáshoz az egyetemeket és főiskolákat, másfelől ellentéteket szültek köztük: a képzési tematika egységessé vált, viszont az egyetemeken a korábbi öt éven át tartó képzés megtört, és a mesterfokozatban történő oktatást gyakran keresztfélévekben kell szervezniük.

A szerző egy másik fontos problémát is megfogalmaz: „A gazdasági felsőoktatás speciális problémája, hogy frissen diplomázott, jó képességű hallgatókat nagyon nehéz az intézmény számára megszerezni. Az oktatáson kívüli versenyszférában a javadalmazási lehetőségek ugyanis többszörösét jelentik annak, mint amit egy kezdő oktató számára fel lehet ajánlani. Ennek következtében az oktatói gárda folyamatosan öregszik.” (i.m. 6. o.)

A gazdaságtudományi terület rendkívül népszerű a felsőoktatásba jelentkezők számára, a jelentkező fiatalok nagyjából ötöde a gazdasági képzést választja: „A magyar felsőoktatásban a rendszerváltás időszakában a hallgatók 37 százaléka pedagógusképzésben, 20 százaléka műszaki képzésben, 10–10 százalék egészségügyi és gazdasági területen, 4-5 százalék jogtudományok, társadalomtudományok és a mezőgazdasági területeken tanult. Képzési területenként 2009-re a hallgatók többsége (24,1 százaléka) gazdasági képzési területen tanul..... az elmúlt 20 évben ezen a területen a hallgatók száma több mint nyolcszorosára emelkedett.” (HARSÁNYI –VINCZE [2012], 231.o.) A szerzőpáros úgy gondolja, hogy a magyar felsőoktatás jelentős változások előtt áll, és meggyőződésük, hogy „a szellemi elit képzése minden versenyképes nemzet számára kiemelkedően fontos feladat.” (i.m. 226.o.)

A kormányzat elkötelezte magát a felsőoktatási rendszer átalakítása mellett – A Széll Kálmán-tervben a következő olvasható: „Az állam több tízmilliárd forintot pazarol el évente azzal, hogy a felsőoktatási képzés szerkezete nem igazodik a munkaerőpiac elvárásaihoz”. Mint már említettem, nehéz a témáról politikailag független megközelítéssel beszélni, hiszen az egyes tervezetek, változások mindig az aktuális kormányzathoz köthetőek, a döntéseik pedig e dolgozat szempontjából meghatározó tényezők. Az aktuális helyzet pedig a

következő: a gazdasági képzés területén az állami férőhelyek száma – a fokozatosság elvét mellőzve – drasztikusan lecsökkent. 2012 januárjában még 250 állami férőhelyről hallhattunk és olvashattunk – ami a korábbi keretszám mindössze 5 %-a – aztán a helyzet tovább romlott, és a közeljövőben a gazdasági képzések terén az állami férőhelyek tekintetében „zéró toleranciáról” beszélhetünk. „*Kerestük a nullát a szám végén, aztán megdöbbszünk*” - így reagáltak a gazdasági szakokat indító egyetemek és főiskolák rektorai arra a bejelentésre, amely szerint a gazdaságtudományi alapképzéseken 2012-ben mindössze 250 hallgató tanulhat majd állami ösztöndíjjal.” – olvasható az Eduline internetes oldalán. Szintén a honlapon olvasható a következő: „„Nem tudjuk, kik fognak dolgozni például a költségvetési szervek, az önkormányzatok, a nonprofit szervezetek pénzügyi osztályain, így komoly szakemberhiány léphet fel” – mondta Sándorné Kriszt Éva, aki szerint 25 százalékosnál jelentősebb keretszám-átrendezést egyébként sem bír el a felsőoktatási rendszer.”

A gazdasági szakokon való továbbtanulás nem véletlenül népszerű, hiszen közgazdász diplomával még a gazdasági válság idején is könnyebb a munkaerőpiacon való elhelyezkedés, mint más végzettségűek körében. Az Educatio által készített *Diplomás pályakövetés* negyedik, *Frissdiplomások 2010* című kiadványában is ez olvasható.

1.táblázat: Kereset és a foglalkoztatottak aránya tudományterületek szerint, 2010

Képzési terület	nettó kereset (ezer Ft)	foglalkoztatottak aránya (%)	a végzést követően hány hónap alatt talált állást
bölcsészettudomány	120	81,9	2,5
gazdaságtudományok	159	88,0	2,1
informatika	155	88,6	2,4
társadalomtudomány	125	86,4	2,2
természettudomány	117	72,1	4,2

Forrás: Az Educatio kiadványa alapján saját szerkesztés

A Felvi.hu internetes oldalon olvasható, hogy melyek voltak a 2012-ben a jelentkezők körében legnépszerűbb szakok, és bár valamelyest csökkent a gazdasági szakokra jelentkezők száma, még mindig rendkívül népszerű szakokról van szó.

2.táblázat: Legnépszerűbb szakok, nappali munkarend, minden finanszírozási forma; első helyes jelentkezések, 2012. általános eljárás

Rangsor	Szak	Az első helyes jelentkezők száma
1.	gépészmérnöki	5202
2.	mérnökinformaticus	4762
3.	gazdálkodási és menedzsment	4693
4.	kommunikáció és médiatudomány	4065
5.	nemzetközi gazdálkodás	4060
6.	turizmus-vendéglátás	4002
7.	kereskedelem és marketing	3460
8.	műszaki menedzser	3408
9.	gazdaságinformatikus	3389
10.	villamosmérnöki	3386

Forrás: felvi.hu statisztikák alapján saját szerkesztés

A jelentkezők által leginkább preferált 10 szak fele a gazdaságtudományi képzés körébe tartozik. Látható tehát, hogy a jelenlegi felsőoktatásban uralkodó bizonytalanság és a jövőben bekövetkező változások már most érezhető szele ellenére a gazdasági szakok népszerűsége még mindig töretlen – a fent említett statisztikák alapján kijelenthetjük, hogy a piac hosszú távon visszaigazolja, hogy a gazdaságban szükség van a közgazdászokra. Mindezek alapján szükséges a gazdasági felsőoktatás megítélésének vizsgálata, hiszen ez egy lehetséges módja annak, hogy valós és megbízható képet kapjunk a közgazdász felsőoktatás aktuális vállalati megítéléséről.

2.FEJEZET

A KUTATÁS EREDMÉNYEI

Ebben a fejezetben ismertetem a felsőoktatásban részt vevők és a végzett közgazdászok vállalati megítélésével kapcsolatos vizsgálat eredményeit. A közgazdászokkal kapcsolatos vizsgálat részletesebb: ennek során összehasonlítom a magyarországi közgazdászokról alkotott képet azzal a képpel, melyet a vállalkozások akkor alkotnak róluk, ha egy adott főiskola közgazdászairól kérdezzük őket. Mindezek után az elemzésben említést kell tenni arról, hogy a „helyhez kötött” közgazdászokra adott válaszokat milyen tényezők befolyásolják. Ezen tényezők vizsgálata a dolgozat szempontjából lényeges, mert a kapott eredmények további következtetésekre adhatnak lehetőséget. A kérdőívek összeállítása során a felsőoktatásban résztvevőkre és a végzett közgazdászokra vonatkozó állítások esetében olyan tulajdonságokat próbáltunk találni, melyek leginkább jellemzik őket, illetve amely tulajdonságokat a potenciális munkáltatók fontosnak tarthatnak. A kérdőívek kismértékű eltérése a felsőoktatásban résztvevők megítélésének elemzésében is szerepet kap, de igazi jelentősége a közgazdászok vállalati megítélésének vizsgálata során lesz.

A kérdőíveket 80 vállalkozás válaszolta meg, ezek közül 41 cég az általános, 39 pedig a helyi főiskolára vonatkozó kérdőívet töltötte ki. A kitöltés formáját tekintve 36 online és 44 személyes válasz érkezett. A válaszoló cégek 60 százaléka a helyi főiskolával azonos megyében található, 40 százalékanak pedig a megyén kívül van a telephelye.

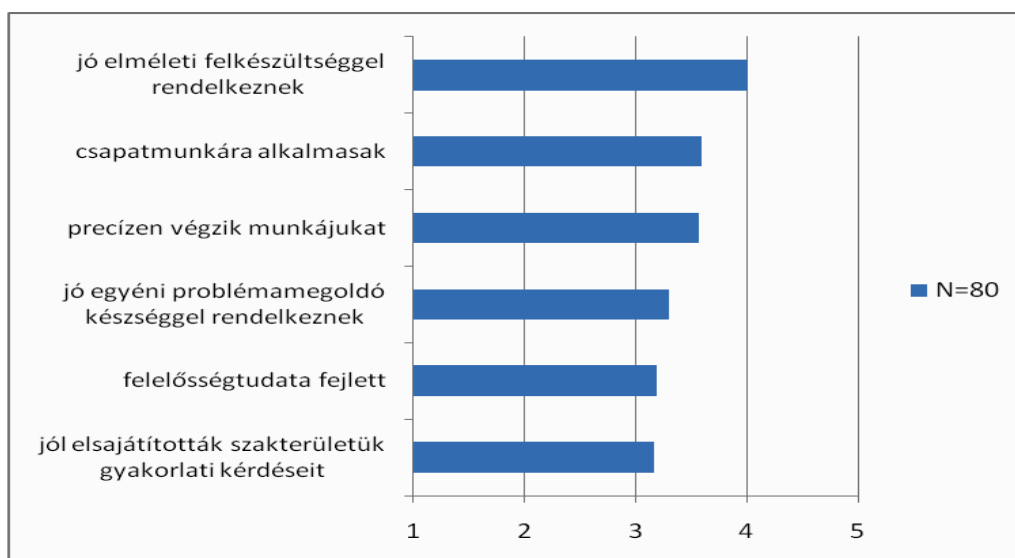
Törekedtem arra, hogy eredmények ismertetése az olvasó számára világos és érthető formában történjen, ezt segítik az elemzéshez kapcsolódó ábrák és táblázatok.

2.1. A felsőoktatásban résztvevők megítélése

A felsőoktatás tervezett átalakítása nem csak a közgazdasági pályán továbbtanulókat érinti, hanem mindenkit, aki részt kíván venni a magyarországi felsőoktatásban, ezért a közgazdászok vállalati megítélése mellett szükséges a diplomával rendelkezők megítélését is vizsgálni. A magyarországi felsőoktatásban végzettek megítélésével kapcsolatos vizsgálat hipotézise, hogy a kérdőíveket kitöltő cégek válaszait nem befolyásolja a kérdőívek eltérő (A és B) típusa.

A kérdőív első kérdésében állításokat soroltam fel a magyarországi felsőoktatásban végzett hallgatókra vonatkozóan. Az állítások a következők voltak: A magyarországi felsőoktatásban végzett hallgatók – precízen végzik munkájukat, felelősségtudata fejlett, ... (ld. a lenti táblázat).. Ezeket az állításokat a kérdőívet kitöltő vállalatoknak 1-5-ig terjedő skálán kellett pontozni aszerint, hogy mennyire értenek egyet az állítással. Az 1-es jelentése, hogy a válaszadó egyáltalán nem ért egyet, az 5-ös jelentése, hogy nagyon egyetért. A felsorolt állítások pozitív tulajdonságokat fogalmaznak meg a végzett hallgatókra, hiszen ez a kérdés az erősségekre fókuszál, a skálázós módszerrel pedig könnyen mérhetők az eredmények. A következő ábra szemlélteti az egyes állításokra kapott pontszámok átlagait.

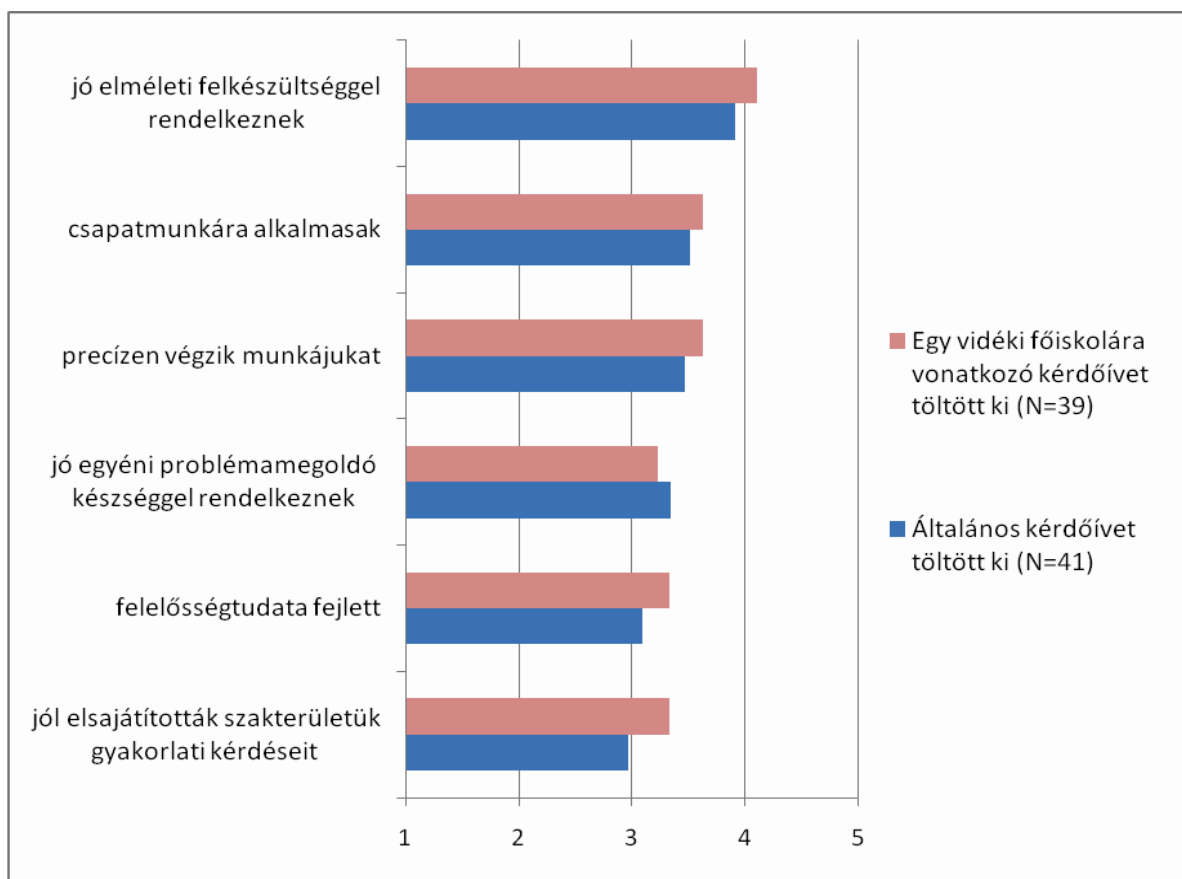
1.ábra: A végzett hallgatókra vonatkozó állításokra adott pontszámok átlagai (1=Egyáltalán nem értek egyet, 5=Nagyon egyetértek)

Forrás: a kérdőívre adott válaszok alapján saját szerkesztés

A következőkben megvizsgáltam a kétfajta kérdőívre adott válaszok eltéréseit. A cégek 51 százaléka a kérdőív A, 49 százaléka a B változatát töltötte ki. Bár a kérdés megegyezett mindkét típus esetében, a kérdőív ismertető szövegében utaltam rá, hogy a vizsgálat tárgya az A változat esetében az általában vett közgazdászképzés, a B változatban pedig az adott főiskola közgazdászképzése, így meg kell vizsgálnunk a két minta átlagait. Feltételeztem, hogy a kérdésre adott válaszok átlagai nem mutatnak majd szignifikáns eltérést, ami azért fontos, hogy kijelenthető legyen: a további eltéréseket az okozza, hogy a közgazdászok megítélése általában kedvezőtlenebb, mintha egy konkrét felsőoktatási intézmény közgazdászairól beszélünk - ha tehát a közgazdászt „helyhez kötjük”, róluk kedvezőbb vélekedéseket kapunk.

2.ábra: A felsőoktatásban végzett hallgatókra vonatkozó állítások a kérdőív típusa szerint (1=Egyáltalán nem értek egyet, 5=Nagyon egyetértek)

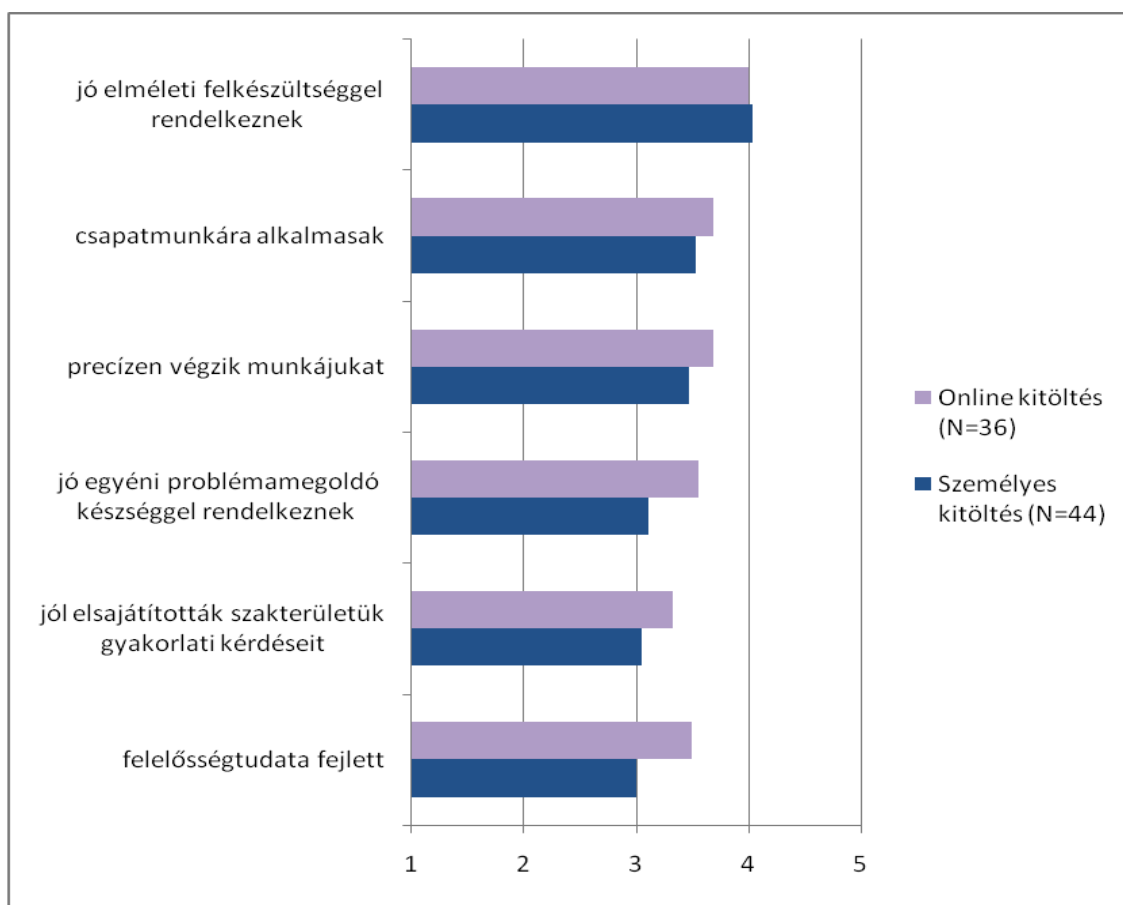

Forrás: a kérdőívekre adott válaszok alapján saját szerkesztés

Az elvégzett t-próbák nem mutatnak szignifikáns különbséget a kapott válaszok átlagai között – ez azt jelenti, hogy a magyarországi felsőoktatásban végzett hallgatókat az A és a B típusú kérdőívet kitöltő vállalkozások egyformán ítélik meg, nem befolyásolta őket a kérdőívek eltérő típusa.

A kérdőívek személyes és online formában kerültek kitöltésre, így nem hagyhattam figyelmen kívül azt a kérdést, hogy vajon a személyesen kitöltők esetleg kedvezőbb válaszokat adtak, mint az online válaszadók? Meg kell említenem, hogy több, a lakóhelyemen lévő vállalat vezetőjét ismerem, és személyesen kerestem fel őket, továbbá hallgatótársaim is ismerhették az általuk felkeresett cégek vezetőit, így esetleg az ő kedvezőbb válaszaik torzíthatják az eredményeket.⁵

3.ábra: A végzett hallgatókra vonatkozó állítások átlagai a kitöltés módja szerint (1=Egyáltalán nem értek egyet, 5=Nagyon egyetértek)

Forrás: a kérdőívre adott válaszok alapján saját szerkesztés

⁵ A kétmintás t-próba alapján a hipotézis: a két mintában a két átlag statisztikai szempontból megegyezik. Alternatív hipotézis: a két mintában a két átlag statisztikai szempontból nem egyezik meg.

Szintén érdekes eredmények születtek, hiszen a személyes formában kitöltők az ábra szerint kedvezőtlenebb válaszokat adtak, mint az online válaszadók. Az elvégzett t-(d) próbák szerint viszont csak a felelősségtudat tekintetében mutatkozik szignifikáns különbség a válaszok között. A mintaelemszám növekedésével feltehetőleg a problémamegoldó készség tekintetében is mutatkozna szignifikáns különbség a személyes és az online válaszok átlagai között. E kérdés vizsgálata túlmutat a dolgozat keretein, mindenesetre nem elhanyagolható módszertani tapasztalat, hogy a kitöltés módja egyes esetekben befolyásolja a vélekedéseket.

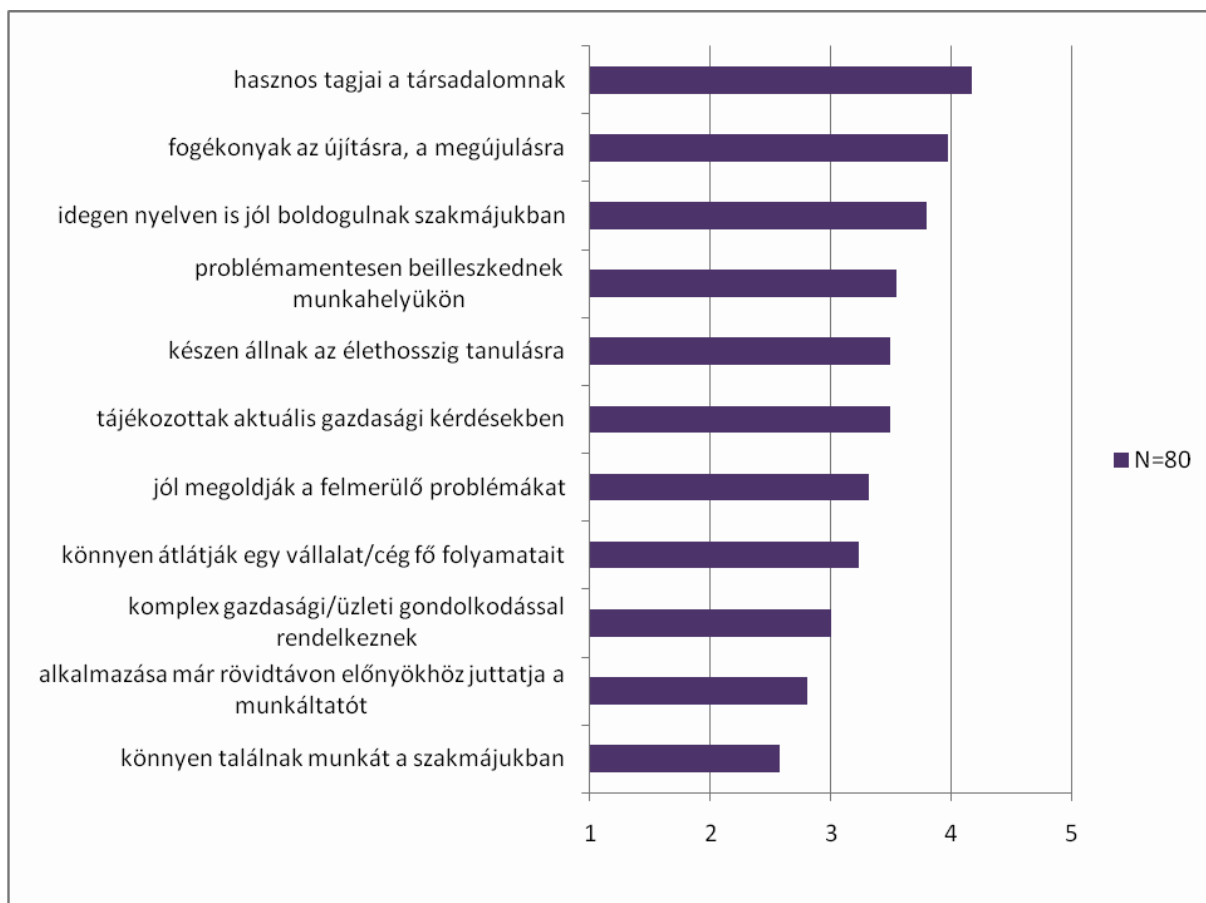
A fent ismertetett eredmények alapján az első hipotézist, miszerint a kérdőívek eltérő típusa nem befolyásolja a felsőoktatásban végzettek vállalati megítélését, sikerült igazolni.

2.2. A közgazdászképzés megítélése

A dolgozat következő központi kérdése, hogy a vállalkozások milyen képet alkotnak a magyarországi felsőoktatásban végzett közgazdászokról, továbbá, hogy ez a kép kedvezőtlenebb-e, mintha a közgazdászokat egy adott főiskola végzett hallgatóival azonosítjuk? A hipotézis szerint igen, vagyis ha a vállalkozások a válaszadásnál tisztában vannak azzal, hogy mely képzési hely közgazdászaikról kérdezzük őket, kedvezőbb válaszokat adnak.

A kérdőív második kérdésében szintén állításokat soroltam fel, melyek ezúttal a végzett közgazdászokra vonatkoznak. Az állítások hasonlóak az előzőekhez, azonban szélesebb körűek és jellemezhetik a végzett közgazdászokat. Az állítások megfogalmazása nem volt könnyű feladat, és hallgatótársaim segítségével ismét olyan tulajdonságot próbáltunk gyűjteni, melyeket a vállalkozások is fontosnak tarthatnak egy közgazdász megítélésében. Ezeket az állításokat szintén 1-től 5-ig terjedő skálán kellett pontozniuk a válaszadóknak, aszerint, hogy mennyire értenek egyet az állítással. Értelemszerűen az előző kérdéshez hasonlóan az 1-es jelentése, hogy a válaszadó egyáltalán nem ért egyet, az 5-ös jelentése, hogy nagyon egyetért. A következő ábra szemlélteti a cégek az egyes állításokra adott válaszait.

4.ábra: A közgazdászokra vonatkozó állításokra adott pontok átlagai (1=Egyáltalán nem értek egyet, 5=Nagyon egyetértek)

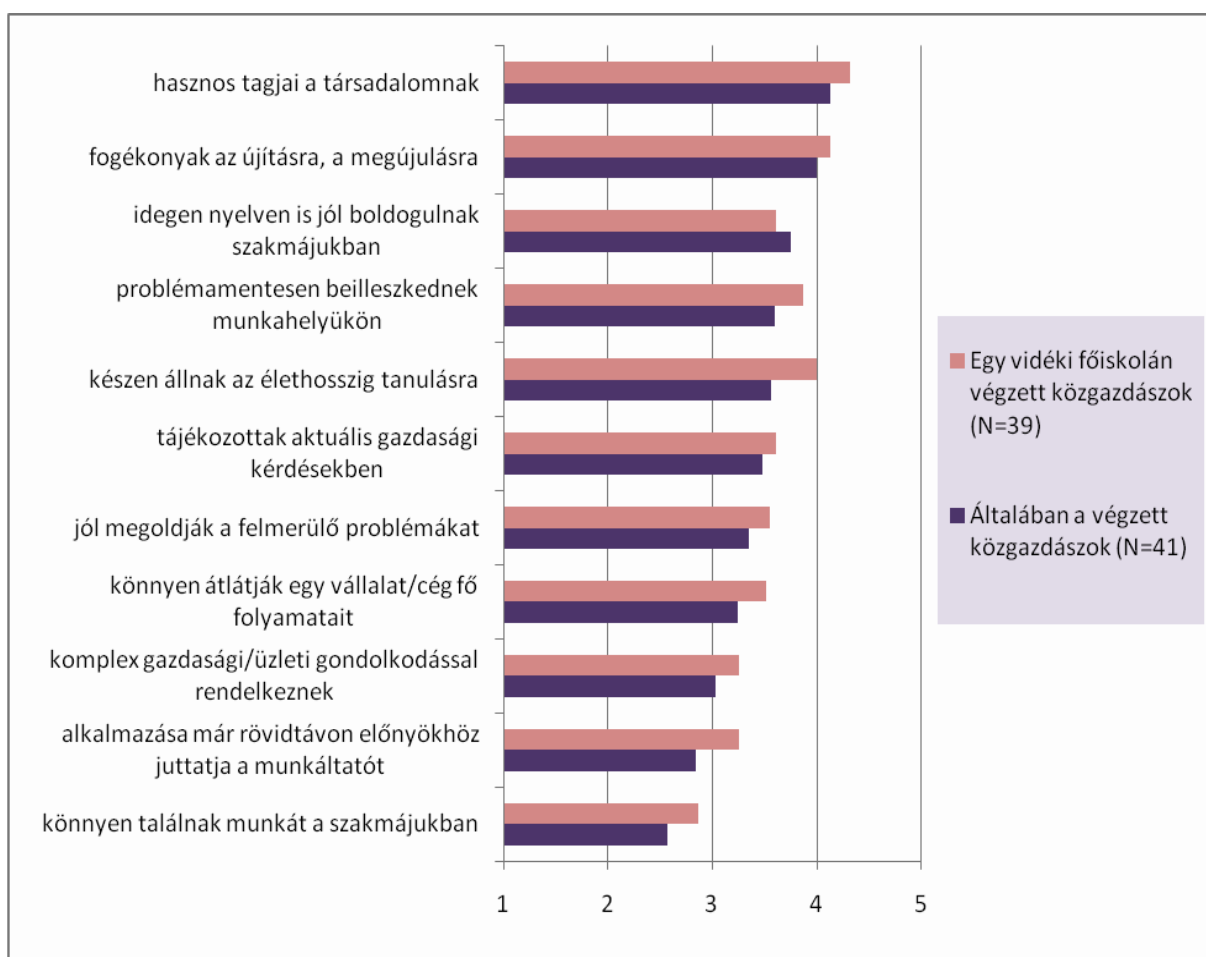
Forrás: a kérdőívre adott válaszok alapján saját szerkesztés

Az ábrán látható, hogy a legkevesebb pontátlaggal a „könnyen találnak munkát a szakmájukban” és a munkáltató már rövid távon előnyökhöz juttatása állítások rendelkeznek. A szakmában való elhelyezkedés nehézsége az aktuális munkaerőpiaci problémák miatt talán érhető, viszont meglepő lehet az eredmény, hogy a vállalatok nem gondolják, hogy egy náluk elhelyezkedő közgazdász már rövid távon segítheti a vállalatot – ismét ki kell térnem a bevezetőben említett, a vállalkozások számára inkább gyakorlati készségek fontosságára: a válaszok alapján arra következtethetünk, hogy a cégek tisztában vannak azzal, hogy a frissen végzett közgazdászok nem „azonnal hasznosítható” formában kerülnek hozzájuk (annak ellenére sem, hogy teljesítették a kötelezően előírt szakmai gyakorlatot, ezáltal már rendelkeznek némi tapasztalattal). A komplex gazdasági gondolkodásmód állítás közepes átlagot kapott – Megint csak vissza kell utalnom a bevezetésben említett problémára,

miszerint az elméleti alapozó tárgyak veszítethetnek szemléletformáló erejükből, és az egyre gyakorlatiasabbá váló közgazdászok nehezebben képesek a rendszerszemléletű gondolkodásmódra. A problémamegoldásra vonatkozó állítás már kedvezőbb átlagot kapott, csak úgy, mint az idegen nyelven való boldogulás, illetve az újításokra való fogékonyság.

A két kérdőív típus jelentősége leginkább ennél a kérdésnél mutatkozik meg. (Emlékeztetőül: az egyik változatnál (A) a kérdés a magyarországi felsőoktatásban végzett közgazdászokra vonatkozik, míg a másik változat (B) esetében a kérdés egy adott vidéki főiskola közgazdász hallgatóira vonatkozik.)

5.ábra: A közgazdászokra vonatkozó állítások átlagai a kérdőív típusa szerint (1=Egyáltalán nem értek egyet, 5=Nagyon egyetértek)

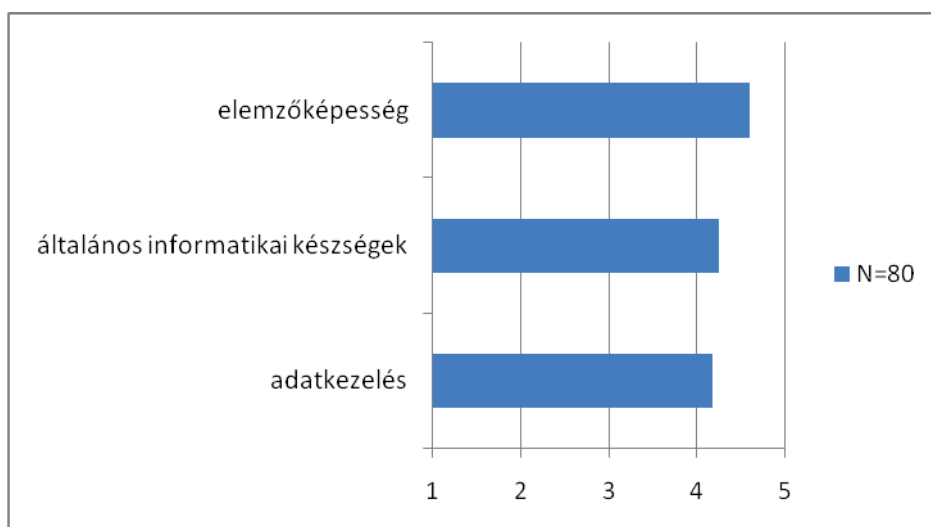

Forrás: a kérdőívre adott válaszok alapján saját szerkesztés

Azok a vállalatok, akik a kérdőív B változatát töltötték ki – vagyis az állítások egy konkrét vidéki főiskola végzett közgazdász hallgatóira vonatkoznak – az ábra szerint valamennyi állításra magasabb pontszámot adtak. Azonban ahhoz, hogy egyértelműen kijelenthessük, hogy az adott főiskolán végzett közgazdászokról kedvezőbb a vállalatokban kialakult kép, statisztikai próbát kell végezni. A megfogalmazott hipotézis szerint a főiskolán folyó közgazdászképzés megítélése kedvezőbb, mint az általában vett közgazdászképzése. A kétmintás t-próba szignifikáns különbséget azonban csak az élethosszig tartó tanulásra való készenállásban mutatott ki. Ebben az esetben is úgy gondolom, hogy a mintaelemszám növekedésével van esélye annak, hogy további állítások esetében is ez a pozitív elmozdulás a főiskola irányába szignifikáns legyen.

Az eddigi válaszok szerint a vállalkozások számára fontos, hogy a közgazdászok jó gyakorlati készségekkel rendelkezzenek. Én magam is úgy gondolom, hogy ezeket a készségeket fejleszteni szükséges, és kiemelkedő fontosságúnak tartom a jártasságot az elemzőképesség, adatelemzés és általános informatikai készségek terén – éppen ezért megkérdeztem a vállalatokat, hogy mennyire tartják fontosnak, hogy a végzett közgazdászok erősebb és biztosabb tudással rendelkezzenek az említett készségek tekintetében. Az eredmények egyértelműen alátámasztják feltételezésemet, vagyis a cégek úgy gondolják, hogy szükséges az ábrán szereplő készségek magasabb szintű elsajátítása.

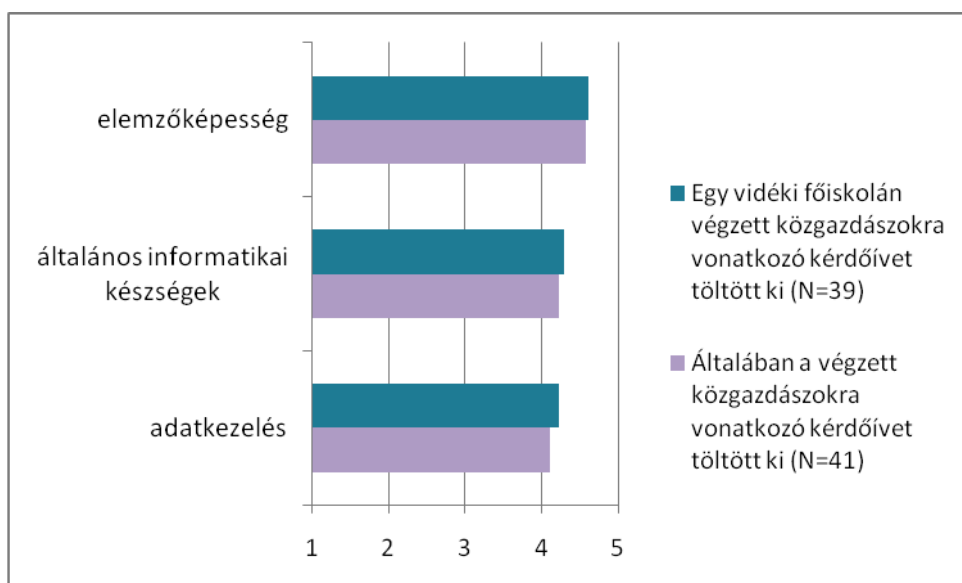
6.ábra: A jövőbeli erősebb készségek fontosságának megítélése (1=Egyáltalán nem értek egyet, 5=Nagyon egyetértek)

Forrás: a kérdőívre adott válaszok alapján saját szerkesztés

Amennyiben a két kérdőív típust külön vizsgáljuk, szintén arra a következtetésre jutunk, hogy a válaszadást nem befolyásolja, hogy a közgazdászokról, vagy egy főiskola közgazdászairól beszélünk, a vállalkozások egyformán elvárják a szakmabeliektől a magasabb szintű ismereteket az egyes készségek tekintetében – Meg kell említenem, hogy a helyi főiskolára vonatkozó kérdőívet kitöltők tisztában voltak azzal, hogy a kérdés a helyi főiskola hallgatóira vonatkozik. A vizsgálat módszertani jellegét tekintve az eltérő kérdőíves módszer tehát működik.

7.ábra: A jövőbeli erősebb készségek fontosságának megítélése a kérdőív típusa szerint (1=Egyáltalán nem értek egyet, 5=Nagyon egyetértek)

Forrás: a kérdőívre adott válaszok alapján saját szerkesztés

A közgazdászokra vonatkozó kérdésekre kapott válaszok érdekes következtetésre adnak lehetőséget: a közgazdászképzés vállalati megítélése nem független attól, hogy pontosan milyen közgazdásról beszélünk – ha a közgazdász csupán egy a sok közül, akkor gyakran illetik negatív kritikával, de amennyiben a közgazdászt „helyhez kötjük”, vagyis azonosítjuk egy adott felsőoktatási intézmény hallgatójával, a vélekedés róla kedvezőbbé válhat. A kedvezőbb megítélésnek számos oka lehet: a cégeknek lehet tapasztalatuk az adott főiskolán végzett hallgatókkal, hiszen dolgozhatnak/dolgozhattak náluk, de akár a féléves szakmai gyakorlatot is tölthették a válaszadó vállalatoknál. A közgazdászok általában vett negatív megítélése viszont veszélyes társadalmi tendencia lehet.

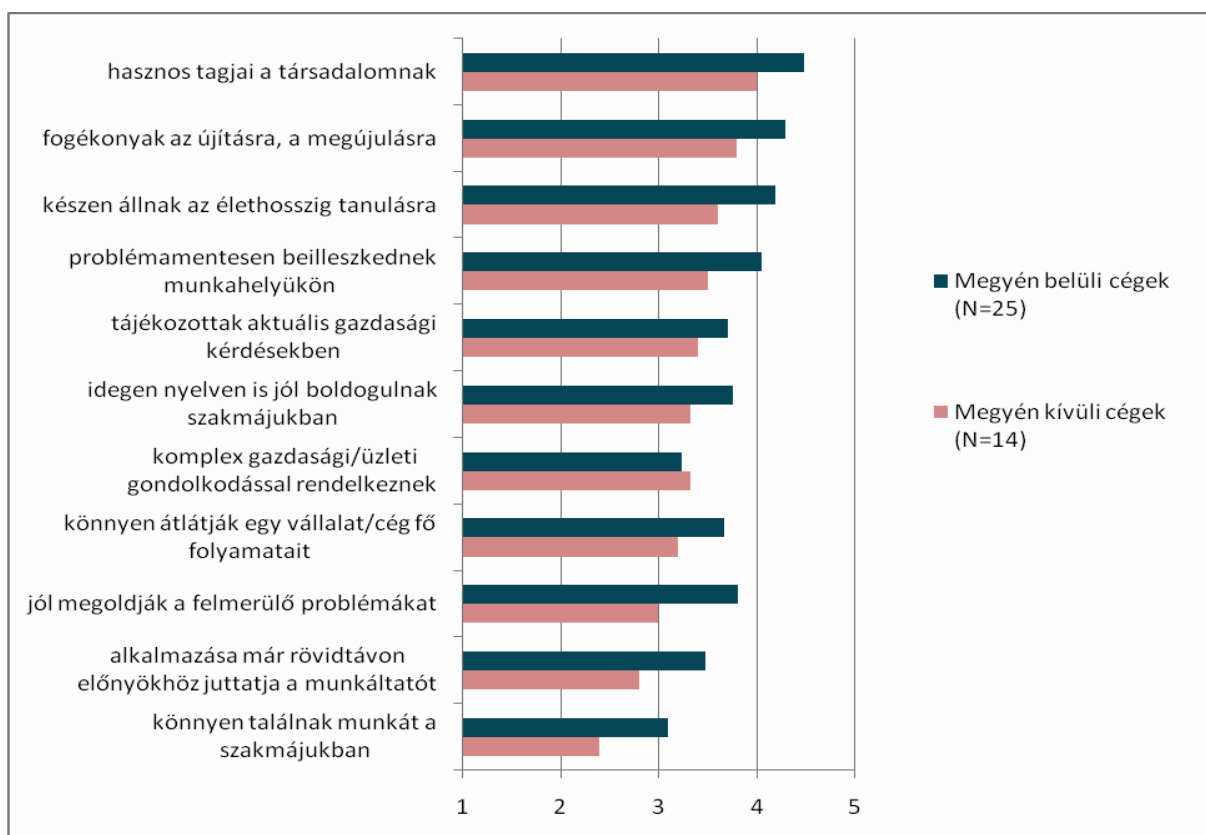
2.3. A válaszadást befolyásoló egyes tényezők vizsgálata

Az eddigiek alapján – ha statisztikailag nem elégségesen alátámasztható módon is, de - kijelenthetjük, hogy nem mindegy, hogy a magyarországi közgazdászokról, vagy egy adott főiskola közgazdászairól beszélünk. A „helyhez kötöttség” szélesebb körű értelmezéséhez azonban a válaszok további elemzése szükséges – meg kell vizsgálni a tényezőket, amelyek befolyásolhatják egy adott főiskola közgazdászhallgatóinak kedvezőbb megítélését az általában vett közgazdászokkal szemben. Ezek a tényezők a következők:

- a kitöltő cég telephelye a főiskolával azonos megyében található
- a vállalkozásnál van az adott főiskolán végzett munkatárs

Vizsgáljuk meg először külön-külön az A és B típusú kérdőívek válaszait a kitöltő cégek telephelye alapján (8. és 9. ábrák), vagyis a megyén belüli és a megyén kívüli cégek válaszai mennyire eltérőek a két kérdőív típus esetén.

8.ábra: A helyi főiskolán végzett közgazdászokra vonatkozó állítások átlagai a cégek telephelye szerint (1=Egyáltalán nem értek egyet, 5=Nagyon egyetértek)

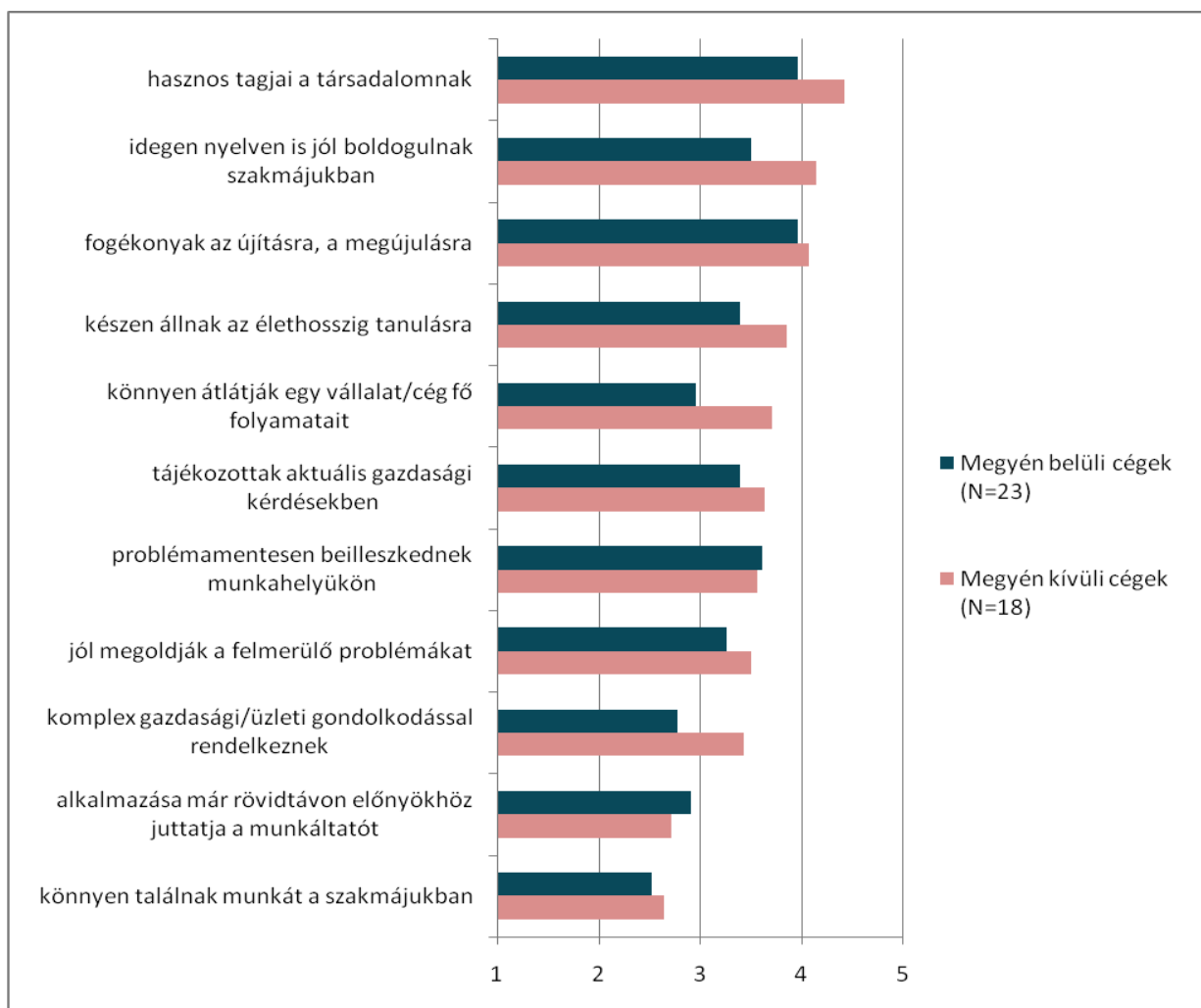

Forrás: a kérdőívre kapott válaszok alapján saját szerkesztés

Valamennyi állításra magasabb pontszámot adtak a megyén belüli cégek. A mintaátlagok összehasonlítására szintén a kétmintás t-(d) próbát alkalmaztam. A statisztikai próba több állítás esetében is szignifikáns eltérést mutatott: a munkáltatót már rövid távon előnyökhöz való juttatás, a problémamegoldás és az élethosszig tartó tanulásra való készenállás állítások esetében valóban kedvezőbb válaszok érkeztek a megyén belüli cégektől, mint a megyén kívüliektől.

Ahhoz azonban, hogy biztosan kijelenthessük, hogy a megye cégei kedvezőbben ítélik meg a helyi főiskolán végzett közgazdászokat, elemeznünk kell az általános kérdőívre adott válaszokat is.

9.ábra: Általában a közgazdászokra vonatkozó állítások átlagai a cégek telephelye szerint (1=Egyáltalán nem értek egyet, 5=Nagyon egyetértek)

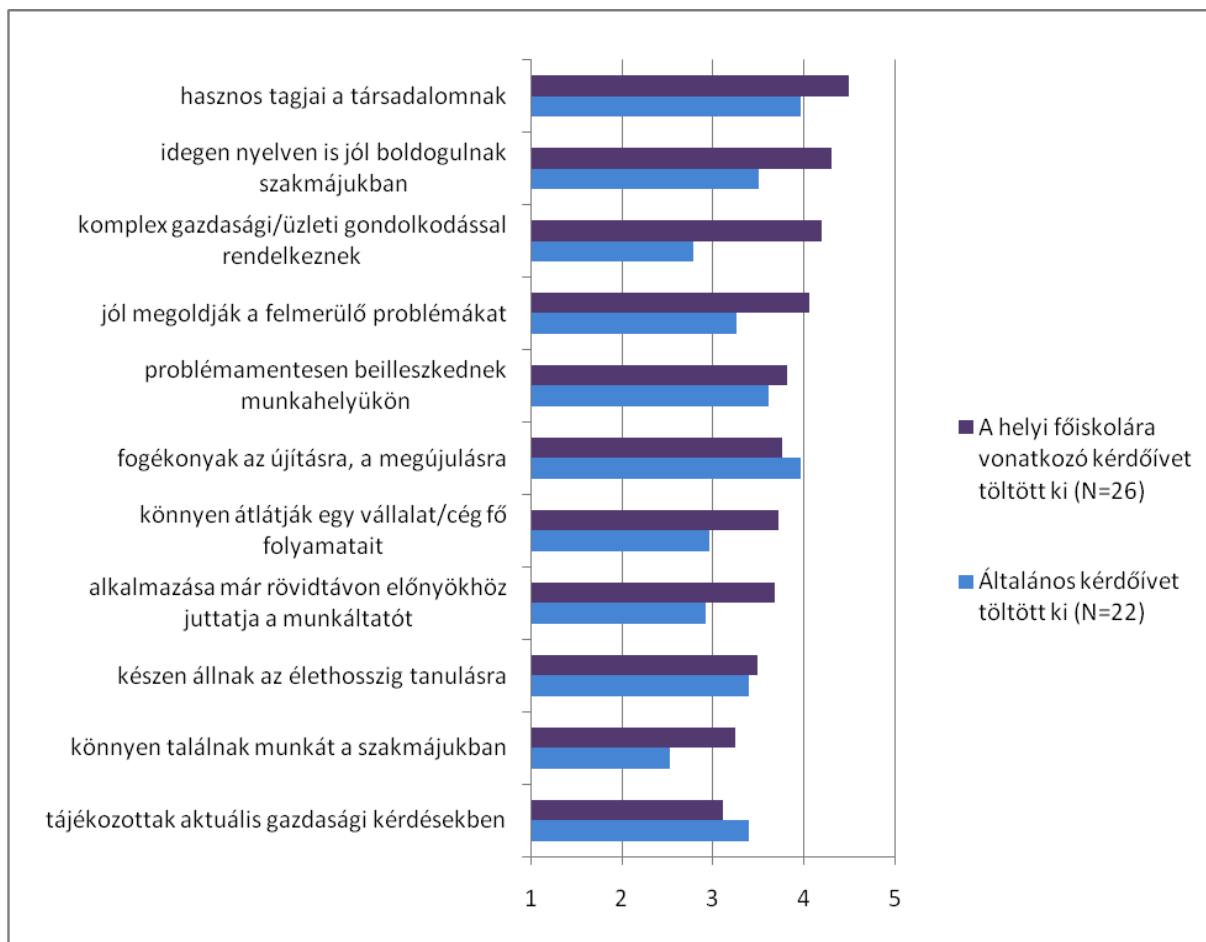

Forrás: a kérdőívekre adott válaszok alapján saját szerkesztés

A cégek telephelye alapján az általában vett közgazdászokra vonatkozó kérdésekre érdekes válaszok születtek: a megyén kívüli cégek valamennyi állítás esetében magasabb pontszámot adtak a magyarországi felsőoktatásban végzett közgazdászokra, mint a megyében működő vállalkozások. A statisztikai próba a komplex gazdasági gondolkodásmód és a cég folyamatainak könnyű átlátása állítások estében szignifikáns eltérést mutat – ez azt jelenti, hogy a megyén kívüli cégek válaszai valóban kedvezőbb ezen tulajdonságok tekintetében.

Ahhoz, hogy biztosabb következtetéseket vonhassunk le, közelítsük meg a kérdést egy másik nézőpontból is: elemezzük, hogy a megyében működő cégek mennyire eltérően ítélték meg a helyi főiskolán végzett és az általában vett közgazdászokat, tehát szűkítsük le a válaszoló cégek körét a megyében működő vállalkozásokra és hasonlítsuk össze az A és B típusú kérdőívekre adott válaszaikat.

10.ábra: A megyén belüli cégek válaszai a kérdőívek típusa szerint (1=Egyáltalán nem értek egyet, 5=Nagyon egyetértek)

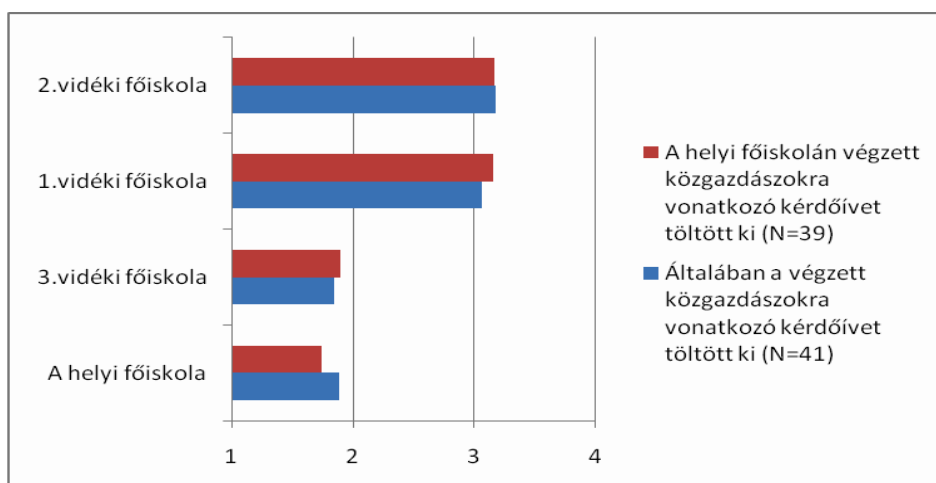
Forrás: a kérdőívekre adott válaszok alapján saját szerkesztés

Az elvégzett statisztikai próba a megyében működő cégek válaszaiban több állításnál szignifikáns különbséget mutat: a komplex gazdasági gondolkodásmód, a cég fő folyamatainak könnyű átlátása és a problémamegoldás megítélése valóban kedvezőbb a „helyhez kötött” közgazdászokra vonatkozóan.

A fenti három ábra által szemléltetett eredmények tükrében arra a következtetésre jutunk, hogy a cégek telephelye és a helyi főiskola közgazdászai kedvezőbb – és ezzel együtt az általában vett közgazdászok kedvezőtlenebb – megítélése nem függetlenek egymástól. Láthattuk, hogy a megyén kívüli cégek magasabb pontszámot adtak az általában vett közgazdászokra, a megyén belüli cégek pedig inkább a helyi közgazdászokat preferálják.

A helyhez kötöttség következő vizsgálendő tényezője, hogy a vállalkozásoknál dolgozott-e már vagy jelenleg dolgozik-e olyan munkatárs, aki a helyi főiskolán szerezte a diplomáját. Ez a szempont lényeges lesz a következő elemzés során, mely a cégek által felállított főiskolai rangsorra fókuszál: Három szomszédos megye főiskoláit és a helyi főiskolát soroltam fel, és megkérdeztem a cégeket, hogy amennyiben frissdiplomás munkatársra lenne szükségük, a felvétel során milyen sorrendben preferálnák az egyes főiskolákon végzett jelentkezőket. A válaszokat ismét megvizsgálom a kérdőív típusa szerint, valamint a fent említett nézőpontból: vagyis befolyásolja-e a cégek által felállított rangsorban a helyi főiskola által elfoglalt helyet az, hogy vállalkozás került-e már kapcsolatba a főiskolán végzett dolgozóval.

11.ábra: Amennyiben a cégnek szüksége volna friss diplomás közgazdász munkatársra, milyen sorrendben venné fel az egyes főiskolákon végzett közgazdászokat (1=leginkább preferált, 4=legkevésbé preferált)

Forrás: a kérdőívre adott válaszok alapján saját szerkesztés

Ebben az esetben az alacsony pontszám kedvező választ jelent, a főiskola a rangsorban az első és második helyeket tudhatja magáénak mindkét kérdőív típus válasza szerint.

A hipotézis szerint a helyi főiskola a rangsorban elfoglalt helyét kedvezően befolyásolhatja az, hogy a cégnél korábban dolgozott vagy jelenleg dolgozik olyan munkatárs, aki az említett főiskolán folytatott tanulmányokat. A következő táblázat összefoglalja a kapott válaszokat, és következtetésre ad lehetőséget: azok a vállalkozások, melyeknél régebben volt, vagy jelenleg van a helyi főiskolán végzett munkatárs (ez 24 céget jelent), jelentős része – csaknem kétharmada – jelölte első helyen azt a rangsorban. Azok a cégek sem adtak kedvezőtlen válaszokat, amelyeknél nincs és nem is volt ilyen munkatárs, hiszen első helyen ezen vállalkozások negyede jelölte meg a főiskolát, második helyen pedig a fele. Az egyes ismérvek jelentősége azonban leginkább a harmadik és negyedik helyen megjelölés esetében mutatkozik meg: azok a vállalkozások, melyek már kapcsolatba kerültek a helyi főiskolán végzett munkatárssal, inkább a rangsor elején jelölték a főiskolát, amelyek nem kerültek kapcsolatba ilyen dolgozóval, azok pedig inkább a rangsor végére helyezték az iskolát. – A táblázatból nem derül ki, de mindenképp meg kell említeni, hogy az utolsó, vagyis negyedik helyet mindössze egy vállalkozás ítélte a főiskolának.

3.táblázat: Került-e már a cég kapcsolatba a helyi főiskolán végzett munkatárssal és hányadik helyen jelölte a rangsorban a főiskolát?

Rangsorban megjelölt hely	Jelenleg van, vagy korábban volt a helyi főiskolán végzett munkatárs a cégnél	Jelenleg nincs és nem is volt a helyi főiskolán végzett munkatárs a cégnél	Összesen
1.helyen a helyi főiskola	15	14	29
2.helyen a helyi főiskola	8	28	36
3.vagy 4. helyen a helyi főiskola	1	14	15
Összesen	24	56	80

Forrás: a kérdőívre adott válaszok alapján saját szerkesztés

A fenti eredmények alapján kijelenthetjük: azok a vállalkozások, melyek bármilyen módon kapcsolatba kerülnek egy adott főiskola közgazdász hallgatóival, pozitívabb véleményt formálnak róluk. A személyes kapcsolatokon és tapasztalatokon kívül a helyi média eszközei – televízió, újságok, szórólapok – is erős befolyásoló szereppel bírnak – ezek azonban gyakran nem éreztetik hatásukat az adott megyén kívül. Tehát fontos tanulság, hogy a közgazdászhallgatók megítélése függ attól, hogy milyen közel vannak a válaszadó vállalkozásokhoz – vagy épp milyen messze vannak tőlük. Az a közgazdász, akit egy picit is ismer a vállalkozás, mindig is „jobb közgazdász” lesz, mint általánosságban a többi közgazdász – ez azonban nem mindig jelenti azt, hogy a helyhez kötött közgazdász valóban okosabb, jobban végzi a munkáját vagy egyszerűen csak jobb, mint más főiskolán végzett közgazdászok. Meg kell értenünk, hogy vizsgálatban a hangsúly a helyhez kötöttség egyes befolyásoló tényezőin van, és az eredmények tükrében elmondható, hogy egyáltalán nem elhanyagolható tényezők ezek.

ÖSSZEGZÉS

A magyarországi felsőoktatás tervezett átalakításai ellenére a gazdasági szakokon való továbbtanulás nem veszített népszerűségéből, a közgazdász pályára jelentkezők továbbra is úgy gondolják, hogy közgazdász diplomával könnyebben és rövidebb időn belül találnak munkát, mint más szakmákban. A statisztikák mindezeket alátámasztják, azonban a társadalom közgazdászokról való vélekedése nem mindig kedvező: vannak, akik a szakmabelieket hibáztatják a gazdasági válság kialakulásáért, és úgy gondolják, hogy a közgazdászoknak meg kellett volna előzniük azt, míg mások haszontalannak nevezik őket. Nem túlzok, ha azt mondom: a jelenlegi bizonytalan gazdasági helyzetben a társadalom a közgazdászokat gyakran bűnbaknak tekinti, ennek a trendnek viszont nem szabad felerősödnie. Egy másik probléma, hogy a közgazdászokkal kapcsolatos elvárások nem mutatnak egységes képet, a társadalom és a vállalkozások számára mást jelent az ideális közgazdász fogalma – e tekintetben szemben áll egymással az elméleti és a gyakorlati kompetenciák fontosságának különböző megítélése. A közgazdászokról alkotott vélemények, gondolatok és kérdések szükségessé tették a téma további vizsgálatát, mely során megismertük a vállalkozások a magyarországi felsőoktatásban résztvevő hallgatókról és a végzett közgazdászokról alkotott véleményét. A kutatás ezen kívül fontos módszertani tapasztalatokkal is szolgált, mégpedig: a két, egymástól kismértékben eltérő kérdőív – vagyis a kontrollcsoportos vizsgálat – jól működött, mert az egyes minták válaszainak eltérései jól kirajzolódtak. Azt is láthattuk, hogy a válaszadás módja – ebben az esetben a személyes és az online formák – egyes esetekben befolyásolhatja a válaszokat. A vizsgálat során három hipotézist igazoltam: az első hipotézis szerint a vállalkozások választ a felsőoktatásban végzettekkel kapcsolatban nem befolyásolta az, hogy a kérdőívek melyik típusát töltötték ki. A feltevést az eredmények alátámasztották: a felsorolt állításokat a válaszolók mindkét csoportja egyformán ítélte meg. A második hipotézis is igaznak bizonyult, mely szerint a közgazdászokról általában kialakult kép kedvezőtlenebb, mint ha egy adott főiskola végzett közgazdászáiról van szó – ha nem azonosítjuk be a képzési helyet, hanem általánosságban beszélünk a magyarországi közgazdászokról, akkor negatívabb véleményekkel találkozunk. Ismét fel kell hívnom a figyelmet arra, hogy a szakmára és a gazdaságra nézve is veszélyes lenne, ha felerősödne az a trend, hogy az általában említett magyarországi közgazdászok „rosszabbak”, mint a képzési hellyel azonosított közgazdászok. Az eredmények a harmadik

hipotézist is igazolták, ami a helyhez kötöttség tényezőinek befolyásoló erejét fogalmazta meg: tehát egy adott felsőoktatási intézmény közgazdász hallgatóiról az intézményhez közelebbi cégek kedvezőbben vélekednek, illetve abban az esetben is szimpatikusabb válaszokat kapunk, ha a vállalkozásnak van már tapasztalata a főiskolán végzett hallgatóval.

Biztos, hogy mindig lesznek erősebb és gyengébb presztízsű képzési helyek egyaránt, a magyarországi főiskolák és egyetemek – központilag előírt szabályok és rendeletek szerint, de – versenyeznek egymással, és ez a verseny a jövőben a felsőoktatás átalakítása és az állami férőhelyek drasztikus csökkenése miatt egyre csak fokozódik. Eközben viszont figyelni kell arra, hogy a közgazdász szakma jó híre ne kerüljön veszélybe és az általános vélekedés a közgazdászokról ne romoljon.

A kutatás során hasznos eredmények születtek, a téma azonban sokkal összetettebb, a nagy összefüggések közül csak néhány rész kérdést sikerült vizsgálnom. Vannak olyan mértékek, melyek megválaszolásához szociológusok is szükségesek. A kutatást folytatom: magasabb számú és szélesebb körű válaszok szükségesek, hogy egy komplexebb, az ország minél nagyobb területét lefedő vizsgálat születhessen. A mintaelemszám növelésével a statisztikai próbák több állítás esetében is szignifikáns eltérést mutatnának, tehát magabiztosabban vonhatnánk le a következtetéseket, ezáltal pedig egy még inkább átfogóbb képet kaphatunk arról, hogy milyen is *a közgazdasági felsőoktatás vállalati megítélése Magyarországon?*

IRODALOMJEGYZÉK

BABBIE, Earl (1995): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata, Balassi Kiadó, 1995. Budapest, 63. o.

EDUCATIO (2010): Diplomás pályakövetés 4. – Frissdiplomások 2010. Letölthető: http://eduline.hu/erettsegi_felveteli/2012/1/6/Elvereznek_a_gazdasagi_egyetemek_es_foiskol_0821WR

EDULINE (2012): Végleg padlóra küldi a gazdasági egyetemeket és főiskolákat a kormány. Letölthető: http://eduline.hu/erettsegi_felveteli/2012/1/6/Elvereznek_a_gazdasagi_egyetemek_es_foiskol_0821WR

FELVI (2012): Friss statisztikák. Letölthető: http://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/jelentkezo_k_es_felvettek/gyorsjelentés_2012a_jelentkezo_k?itemNo=4

GICZI Soma - KISS Ágota (2009): Mit tudnak a közgazdászok? *KÖZ-GAZDASÁG tudományos füzetek*, 2009. 4. évf. 2. sz. 252. o.

HARSÁNYI Gergely - VINCZE Szilvia (2012): A magyar felsőoktatás néhány jellemzője nemzetközi tükrében. *Pénzügyi szemle*, 2012. 57. évf. 2. sz. 226-245. o.

ISMERETLEN SZERZŐ: Klinikai kísérletek, Letölthető: http://gportal.hu/portal/sm_lista/upload/5992_1290505747_03916.pdf

IVÁNYI Károly (2002): Gondolatok gazdasági felsőoktatásunk átszervezésére a "bolognai folyamat" tükrében. *EU working papers*, 2002. 5. évf. 2. sz.

KOZENKOW Judit – NÉMETH András (2009): A közgazdaságtudományi alapképzés új szerkezete. *KÖZ-GAZDASÁG tudományos füzetek*, 2009. 4. évf. 1. sz. 219. o.

MARINOVICH Endre (2005): A gazdasági felsőoktatás dilemmái. *Polgári szemle*, 2005. 1. évf. 2. sz. 3.o

SZAKOLCZAI György (2006): A közgazdaságtan oktatása – A kirajzolódó megoldás. Válasz Sárkány Péter cikkére. *Vezetéstudomány*, 2006. 37. évf. 4. sz. 55. o.

Szell Kálmán terv : Összefogás az adósság ellen, 25. o. Letölthető: <http://www.kormany.hu/download/4/d1/20000/Sz%C3%A9ll%20K%C3%A1lm%C3%A1n%20Terv.pdf>

TÓKÉS László (2009): Jók-e egyáltalán valamire a közgazdászok? *KÖZ-GAZDASÁG tudományos füzetek*, 2009. 4. évf. 3. sz. 200. o.

MELLÉKLETEK

- 1.sz. melléklet:** A válaszadó cégek jellemzői
- 2.sz. melléklet:** Általános kérdőív (anonim formában)
- 3.sz.melléklet:** A helyi főiskolára vonatkozó kérdőív (anonim formában)

A válaszadó cégek jellemzői

A vállalkozások fő tevékenysége: 47 vállalkozás a szolgáltatási, 30 a termelő szektorban működik, 3 vállalkozás pedig nem adott választ a kérdésre.

A vállalkozások árbevétele a 2011-es évben:

- kevesebb, mint 5 millió Ft: 6 vállalkozás
- 5-15 millió Ft: 9 vállalkozás
- 15-50 millió Ft: 15 vállalkozás
- 50-200 millió Ft: 16 vállalkozás
- több, mint 500 millió Ft: 13 vállalkozás
- nem válaszolt: 12 vállalkozás

A vállalkozások tulajdonviszonyai

- többségében vagy egészében belföldi magántulajdon: 51 cég
- többségében vagy egészében külföldi magántulajdon: 15 cég
- többségében vagy egészében állami/önkormányzati tulajdon: 1 cég
- egyéb tulajdonosi összetétel: 7 cég
- nem válaszolt: 6 cég

Kérdőív a közgazdasági felsőoktatásról 2012

A helyi főiskola végzős közgazdász hallgatóiként, szemináriumi munka keretében kutatást végzünk, mellyel szeretnénk feltárni, hogy a vállalatok miként vélekednek a magyarországi közgazdasági felsőoktatásról. Amennyiben válaszol rövid, kb. 10 perc alatt kitölthető kérdőívünkre, azzal jelentősen segíti tanulmányainkat, valamint ismereteink bővítését diplománk majdani értékéről. A kérdőív kitöltése önkéntes, a válaszadás anonim, azaz a válaszok nem beazonosíthatók sem a kitöltő személlyel, sem a céggel.

1. Kérjük, az alábbi ötfokozatú skála segítségével értékelje a következő állításokat (1=Egyáltalán nem értek egyet, 5=Nagyon egyetértek)

A magyarországi **felsőoktatásban** végzett hallgatók

jó elméleti felkészültséggel rendelkeznek	1	2	3	4	5
jól elsajátították szakterületük gyakorlati kérdéseit	1	2	3	4	5
jó egyéni problémamegoldó készséggel rendelkeznek	1	2	3	4	5
csapatmunkára alkalmasak	1	2	3	4	5
felelősségtudata fejlett	1	2	3	4	5
precízen végzik munkájukat	1	2	3	4	5

2. Kérjük, az alábbi ötfokozatú skála segítségével értékelje a következő állításokat (1=Egyáltalán nem értek egyet, 5=Nagyon egyetértek)

A magyarországi felsőoktatásban végzett **közgazdászok**

tájékozottak aktuális gazdasági kérdésekben	1	2	3	4	5
készen állnak az élethosszig tanulásra	1	2	3	4	5
problémamentesen beilleszkednek munkahelyükön	1	2	3	4	5
alkalmazása már rövidtávon előnyökhöz juttatja a munkáltatót	1	2	3	4	5
könnyen találnak munkát a szakmájukban	1	2	3	4	5
fogékonyak az újításra, a megújulásra	1	2	3	4	5
könnyen átlátják egy vállalat/cég fő folyamatait	1	2	3	4	5
jól megoldják a felmerülő problémákat	1	2	3	4	5
komplex gazdasági/üzleti gondolkodással rendelkeznek	1	2	3	4	5
idegen nyelven is jól boldogulnak szakmájukban	1	2	3	4	5

3. Egyetért azzal, hogy az előző kérdésben felsoroltak lényegesek egy végzett közgazdász megítélésében?

Igen / Nem

4. Amennyiben az előző kérdésre nemmel válaszolt, Ön szerint a végzett közgazdászok esetében mi az, ami lényegtelen az előbbi felsorolásból? Több választ is megjelölhet.

tájékoztatottság aktuális gazdasági kérdésekben

készen állás az élethosszig tanulásra

problémamentes beilleszkedés a munkahelyen

alkalmazásuk esetén a munkáltató előnyökhöz juttatása már rövidtávon

könnyen találjon munkát a szakmájában

fogékonyság az újításra, a megújulásra

egy vállalat/cég fő folyamatainak átlátása

problémamegoldás

komplex gazdasági/üzleti gondolkodás

idegen nyelven boldogulás a szakmájukban

5. Tudomása szerint van az Önök cégénél olyan alkalmazott, akit friss diplomásként vettek fel *a helyi főiskoláról*?

igen, 1 főt

igen, több munkatársunk érkezett friss diplomásként a helyi főiskoláról

nem, jelenleg nincsen, de volt

nem, nincsen (ez esetben kérjük, a 9. kérdéssel folytassa a válaszadást)

6. Ha az előző kérdésre igennel válaszolt, vagy a múltban volt *a helyi főiskolán* végzett munkatársa, mikor vették fel **a legutóbb** *a helyi főiskoláról* érkezett friss diplomás munkatársat?

Az elmúlt 1-2 évben

3-5 évvel ezelőtt

6-10 évvel ezelőtt

régebben

nem tudom

7. Ha az 5. kérdésre igennel válaszolt, milyen végzettségű **a legutóbb** a helyi főiskoláról friss diplomásként felvett munkatárs?

közgazdász

kommunikáció szakos

nemzetközi tanulmányok

informatikus

matematikus

bölcsész

tanár

egyéb természettudományos szakos

nem tudom

8. Amennyiben közgazdászt vett fel, milyen szakost vett fel?

gazdálkodási (és menedzsment)

turizmus

emberi erőforrás

közgazdász tanár

nem tudom

Milyen munkakörbe vette fel **a legutóbb** a helyi főiskoláról friss diplomásként felvett munkatársat?

9. Mennyire tartja fontosnak, hogy **a jövőben** a közgazdászok erősebb készségekkel rendelkezzenek az alábbi területeken? (1=Egyáltalán nem, 5=Nagyon is)

általános informatikai készségek	1	2	3	4	5
----------------------------------	---	---	---	---	---

adatkezelés	1	2	5	4	5
-------------	---	---	---	---	---

10. Kérjük, rangsorolja, hogy amennyiben cégének szüksége volna friss diplomás közgazdász munkatársra, milyen sorrendben venné fel az egyes **főiskolákon** végzett közgazdászokat (alapképzés-BA) ! (kezdje a leginkább preferálttal)

1. vidéki főiskola	
2. vidéki főiskola	
3. vidéki főiskola	
A helyi főiskola	

11. Azonos feltételek mellett egy Önökhöz munkatársnak jelentkező matematikust előnyben részesítenének egy közgazdással szemben? Válaszát kérjük, indokolja meg röviden!

Igen / Nem , mert :

.....

12. Az Önök cége részt szokott venni *a helyi főiskolán* megrendezett állásbörzéken?

Igen, rendszeresen

Alkalmanként

Nem

13. Ön szerint mit tehet a főiskola annak érdekében, hogy növekedjen a fogadókészség a szakmai gyakorlatos közgazdász hallgatók iránt?

.....

14. Ha a kérdőív kitöltése során támadt bármilyen gondolata, amit szívesen megosztana velünk, kérjük írja meg!

.....

* * *

A válaszadó beosztása:

.....

A válaszadó neme: Nő / Férfi

A válaszadó rendelkezik a *helyi főiskola* diplomával? Igen / Nem

A cég alkalmazottainak létszáma a kérdőív kitöltésének időpontjában: fő

A cég tulajdonosi összetétele

többségében vagy egészében belföldi magántulajdon

többségében vagy egészében külföldi magántulajdon

többségében vagy egészében állami/önkormányzati tulajdon

egyéb tulajdonosi összetétel

Amennyiben a cég fő telephelye nem *az adott megyében* található, kérjük adja meg a fő telephely települését!

.....

Kérjük, adja meg az alábbi kategóriák szerint cége 2011. évi árbevétele!

kevesebb, mint 5 millió Ft

5-15 millió Ft

15-50 millió Ft

50-200 millió Ft

200-500 millió Ft

több mint 500 millió Ft

Végül kérjük, adja meg a cég fő tevékenységét (amennyiben a fő tevékenység szolgáltatás, kérjük lépjen tovább a következő blokkra)

mezőgazdaság, vad- erdő- halgazdálkodás

bányászat (szén, tőzeg, kőolaj, földgáz, egyéb ásványi anyag bányászata)

élelmiszer, ital gyártása
dohánytermék gyártása
textília gyártása, ruházati termék gyártása; szőrmekikészítés, -konfekcionálás
bőrkikészítés; táskafélék, szíjzat, lábbeli gyártása
fafeldolgozás, fonottáru gyártása
papír, papírtermék gyártása
kiadói, nyomdai, egyéb sokszorosítási tevékenység
kőolaj-feldolgozás, nukleáris fűtőanyaggyártás, kokszyártás,
vegyi anyag, termék gyártása
gumi-, műanyag termék gyártása
nemfém ásványi termék gyártása (kerámia, üveg stb.)
fémalapanyag gyártása
fémfeldolgozási termék gyártása
gép, berendezés gyártása
iroda-, számítógépgyártás
máshova nem sorolt villamos gép gyártása
híradás-technikai termék, készülék gyártása
műszergyártás
közúti jármű, járműalkatrész gyártása
egyéb jármű, járműalkatrész gyártása
bútorgyártás; máshova nem sorolt feldolgozóipari termék gyártása
nyersanyag visszanyerése hulladékból
építőipar

Szolgáltató cégek: kérjük, adja meg a cég fő tevékenységét!

villamosenergia-, gáz-, gőz-, melegvízellátás
víztermelés, -kezelés, -elosztás
nagykereskedelem
kiskereskedelem

jármű-kereskedelem, javítás
üzemanyag-kiskereskedelem
szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás
szárazföldi, csővezetékes szállítás
vízi szállítás
légi szállítás
utazásszervezés, szállítást kiegészítő tevékenység
posta, távközlés
pénzügyi közvetítés
biztosítás, nyugdíjalap
pénzügyi kiegészítő tevékenység
ingatlanügyletek
kölcsonzés
számítástechnikai tevékenység
kutatás, fejlesztés
egyéb gazdasági szolgáltatás
oktatás
szennyvíz-, hulladékkezelés, szennyeződésmentesítés
szórakoztatás, kultúra, sport
egyéb tevékenység

KÖSZÖNJÜK A VÁLASZAIT!

Kérdőív a közgazdasági felsőoktatásról 2012

A helyi főiskola végzős közgazdász hallgatóiként, szemináriumi munka keretében kutatást végzünk, mellyel szeretnénk feltárni, hogy a vállalatok miként vélekednek a helyi főiskola közgazdasági képzéséről. Amennyiben válaszol rövid, kb. 10 perc alatt kitölthető kérdőívünkre, azzal jelentősen segíti tanulmányainkat, valamint ismereteink bővítését diplománk majdani értékéről. A kérdőív kitöltése önkéntes, a válaszadás anonim, azaz a válaszok nem beazonosíthatók sem a kitöltő személlyel, sem a céggel.

1. Kérjük, az alábbi ötfokozatú skála segítségével értékelje a következő állításokat (1=Egyáltalán nem értek egyet, 5=Nagyon egyetértek)

A magyarországi **felsőoktatásban** végzett hallgatók

jó elméleti felkészültséggel rendelkeznek	1	2	3	4	5
jól elsajátították szakterületük gyakorlati kérdéseit	1	2	3	4	5
jó egyéni problémamegoldó készséggel rendelkeznek	1	2	3	4	5
csapatmunkára alkalmasak	1	2	3	4	5
felelősségtudata fejlett	1	2	3	4	5
precízen végzik munkájukat	1	2	3	4	5

2. Kérjük, az alábbi ötfokozatú skála segítségével értékelje a következő állításokat (1=Egyáltalán nem értek egyet, 5=Nagyon egyetértek)

A helyi főiskolán végzett **közgazdászok**

tájékozottak aktuális gazdasági kérdésekben	1	2	3	4	5
készen állnak az élethosszig tanulásra	1	2	3	4	5
problémamentesen beilleszkednek munkahelyükön	1	2	3	4	5
alkalmazása már rövidtávon előnyökhöz juttatja a munkáltatót	1	2	3	4	5
könnyen találnak munkát a szakmájukban	1	2	3	4	5
fogékonyak az újításra, a megújulásra	1	2	3	4	5
könnyen átlátják egy vállalat/cég fő folyamatait	1	2	3	4	5
jól megoldják a felmerülő problémákat	1	2	3	4	5
komplex gazdasági/üzleti gondolkodással rendelkeznek	1	2	3	4	5
idegen nyelven is jól boldogulnak szakmájukban	1	2	3	4	5

3. Egyetért azzal, hogy az előző kérdésben felsoroltak lényegesek egy végzett közgazdász megítélésében?

Igen / Nem

4. Amennyiben az előző kérdésre nemmel válaszolt, Ön szerint a végzett közgazdászok esetében mi az, ami lényegtelen az előbbi felsorolásból? Több választ is megjelölhet.

tájékoztatottság aktuális gazdasági kérdésekben

készen állás az élethosszig tanulásra

problémamentes beilleszkedés a munkahelyen

alkalmazásuk esetén a munkáltató előnyökhöz juttatása már rövidtávon

könnyen találjon munkát a szakmájában

fogékonyság az újításra, a megújulásra

egy vállalat/cég fő folyamatainak átlátása

problémamegoldás

komplex gazdasági/üzleti gondolkodás

idegen nyelven boldogulás a szakmájukban

5. Tudomása szerint van az Önök cégénél olyan alkalmazott, akit friss diplomásként vettek fel *a helyi főiskoláról*?

igen, 1 főt

igen, több munkatársunk érkezett friss diplomásként *a helyi főiskoláról*

nem, jelenleg nincsen, de volt

nem, nincsen (ez esetben kérjük, a 9. kérdéssel folytassa a válaszadást)

6. Ha az előző kérdésre igennel válaszolt, vagy a múltban volt *a helyi főiskolán* végzett munkatársa, mikor vették fel **a legutóbb** a főiskoláról érkezett friss diplomás munkatársat?

Az elmúlt 1-2 évben

3-5 évvel ezelőtt

6-10 évvel ezelőtt

régebben

nem tudom

7. Ha az 5. kérdésre igennel válaszolt, milyen végzettségű a legutóbb a helyi főiskoláról friss diplomásként felvett munkatárs?

közgazdász

kommunikáció szakos

nemzetközi tanulmányok

informatikus

matematikus

bölcsész

tanár

egyéb természettudományos szakos

nem tudom

8. Amennyiben közgazdászt vett fel, milyen szakost vett fel?

gazdálkodási (és menedzsment)

turizmus

emberi erőforrás

közgazdász tanár

nem tudom

Milyen munkakörbe vette fel **a legutóbb** a *helyi főiskoláról* friss diplomásként felvett munkatársat?

9. Mennyire tartja fontosnak, hogy a jövőben a közgazdászok erősebb készségekkel rendelkezzenek az alábbi területeken? (1=Egyáltalán nem, 5=Nagyon is)

általános informatikai készségek	1	2	3	4	5
----------------------------------	---	---	---	---	---

adatkezelés	1	2	5	4	5
-------------	---	---	---	---	---

10. Kérjük, rangsorolja, hogy milyen sorrendben preferálná az egyes **főiskolákon** végzett közgazdászokat (alapképzés-BA) !

1.vidéki főiskola	
2.vidéki főiskola	
3.vidéki főiskola	
a helyi főiskola	

11. Azonos feltételek mellett egy Önökhöz munkatársnak jelentkező matematikust előnyben részesítenének egy közgazdással szemben? Válaszát kérjük, indokolja meg röviden!

Igen / Nem , mert :

.....

12. Az Önök cége részt szokott venni a *helyi főiskolán* megrendezett állásbörzéken?

Igen, rendszeresen

Alkalmanként

Nem

13. Ön szerint mit tehet a főiskola annak érdekében, hogy növekedjen a fogadókészség a szakmai gyakorlatos közgazdász hallgatók iránt?

.....

14. Ha a kérdőív kitöltése során támadt bármilyen gondolata, amit szívesen megosztana velünk, kérjük írja meg!

.....

* * *

A válaszadó beosztása:

.....

A válaszadó neme: Nő / Férfi

A válaszadó rendelkezik *helyi főiskola* diplomával? Igen / Nem

A cég alkalmazottainak létszáma a kérdőív kitöltésének időpontjában: fő

A cég tulajdonosi összetétele

többségében vagy egészében belföldi magántulajdon

többségében vagy egészében külföldi magántulajdon

többségében vagy egészében állami/önkormányzati tulajdon

egyéb tulajdonosi összetétel

Amennyiben a cég fő telephelye nem *az adott megyében* található, kérjük adja meg a fő telephely települését!

.....

Kérjük, adja meg az alábbi kategóriák szerint cége 2011. évi árbevétele!

kevesebb, mint 5 millió Ft

5-15 millió Ft

15-50 millió Ft

50-200 millió Ft

200-500 millió Ft

több mint 500 millió Ft

Végül kérjük, adja meg a cég fő tevékenységét (amennyiben a fő tevékenység szolgáltatás, kérjük lépjen tovább a következő blokkra)

mezőgazdaság, vad- erdő- halgazdálkodás

bányászat (szén, tőzeg, kőolaj, földgáz, egyéb ásványi anyag bányászata)

élelmiszer, ital gyártása

dohánytermék gyártása
textília gyártása, ruházati termék gyártása; szőrmekikészítés, -konfekcionálás
bőrkikészítés; táskafélék, szíjzat, lábbeli gyártása
fafeldolgozás, fonottáru gyártása
papír, papírtermék gyártása
kiadói, nyomdai, egyéb sokszorosítási tevékenység
kőolaj-feldolgozás, nukleáris fűtőanyaggyártás, kokszyártás,
vegyi anyag, termék gyártása
gumi-, műanyag termék gyártása
nemfém ásványi termék gyártása (kerámia, üveg stb.)
fémalapanyag gyártása
fémfeldolgozási termék gyártása
gép, berendezés gyártása
iroda-, számítógépgyártás
máshova nem sorolt villamos gép gyártása
híradás-technikai termék, készülék gyártása
műszergyártás
közúti jármű, járműalkatrész gyártása
egyéb jármű, járműalkatrész gyártása
bútorgyártás; máshova nem sorolt feldolgozóipari termék gyártása
nyersanyag visszanyerése hulladékból
építőipar

Szolgáltató cégek: kérjük, adja meg a cég fő tevékenységét!

villamosenergia-, gáz-, gőz-, melegvízellátás
víztermelés, -kezelés, -elosztás
nagykereskedelem
kiskereskedelem
jármű-kereskedelem, javítás

üzemanyag-kiskereskedelem
szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás
szárazföldi, csővezetékes szállítás
vízi szállítás
légi szállítás
utazásszervezés, szállítást kiegészítő tevékenység
posta, távközlés
pénzügyi közvetítés
biztosítás, nyugdíjalap
pénzügyi kiegészítő tevékenység
ingatlanügyletek
kölcsonzés
számítástechnikai tevékenység
kutatás, fejlesztés
egyéb gazdasági szolgáltatás
oktatás
szennyvíz-, hulladékkezelés, szennyeződésmentesítés
szórakoztatás, kultúra, sport
egyéb tevékenység

KÖSZÖNJÜK A VÁLASZAIT!